

Vabarna Anne:
„Tuud pallõ mi õdago ilda,
vaesõ, hummogu varra:
jummal hoia imp
sõta nägemäst,
säänest tunni tulõmast!”
lk 1

Luca Berti:
„Šookõrd fotoprojekti
mõtõh om portretiiri’
21. saandi Setomaa
ja inemisi,
kiä’ siih eläse!”
lk 3

Luigasõ Inara:
„Urbõkuu kolmandast
kooni’ kuvvõnda pääväni
om Setomaa mitmõh
paigah iloõdagu’ ni
muidõ rahvakorjumisõ.”
lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

Veebruar 2022, nr 2 (387)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Kindral Reegist üte ja tõõsõ nulga alt

KOGERMANI LIIS

2. veebruaril tähistedi Tarto rahulepingu alakirotamist, minkaga’ 1920. aastagal aamõtligult lõpõtõdi vabadussõda, määraiti Eesti idapiir ja Nõukogodõ Vinnemaa tunnust Eesti Vabariigi eissaisvust. Verskah tähistedi liss Tarto rahu aastapääväle viil ka’ kindralleitnant Nikolai Reegi sünnüaastapäivä timä isikunäütise vallalõtegemisõga’ Verska külästüskeskusõh – Reegi majah.

Nikolai Reek (s Bazõkov; 1890–1942) oll ilma nännü’ miis, kinkõ vinne rahvusõst peritolu olõ-õs taksusõs, pühändümäs Eesti riigile. Tsihikindla ja edumiilse mehenä võit Reeki nimetä’ Eesti sõaaluuh Johan Laidoneri kõrval ütes teenekabas isikus ja Eesti sõaväeharidusõ alosõpandjas. Timä teenstüskauk om muljet avaldav. Inne Eesti sõaväkke astmist tä tekk üteh terve edimätsõ ilmaasõa, alostõh 1914. Vabadussõda aol oll edimält 5. jalaväepolgu ülep, peräst 1. ja 3. diviisi ja Viru rinde staabi ülep. 1925–1926 ja 1934–1939 oll Reek Eesti sõaväki staabi ülep, 1930. aastagidõ edimätsõl poolõl 2. diviisi ülep, 1927–1928 kaitsõministri ja 1939–1940 sõaministri. Nikolai Reek oll uma ao haritubit Eesti ohvitsere. Verskaga’ köüt Reeki Eesti Kaitsõväe Petsere Põhjalaagri, minkõ asutamisõ iistvidäjäs tä oll. Kohaligu’ omma’ 1920. aastakidõ tõõsõl poolõl laagrihe tett diviisiüleba maia õks rahvaligult Reegi majas kutsnu’.

2020. aastagal Verskah kõrdatett kindral Reegi majah om vahtsõnõ näütüs, minkaga’ proomtas kindral Reegi isikut tutvusta’ mitmõ küle päält. Nii ku kõik suurmehe’, võidsõ ka’ timä olla’ mõnõhki’ asah vastalolinõ. Timmä mälehtedäs tahtõjovvulitsõ, kindlakäelitsõ, energilitsõ ja edumiilse

juhinä, kiä võidsõ samah olla’ ka’ vulgaarnõ, kapriisnõ ja üleolõva hoiaguga’. Reek võidsõ alaba auastmõga’ sõaväeläisi suhtuda’ kõrgilt, a hoit nuid, kiä’ timä soosingu väerilitsõs sai’. Timmä tiiti sõaväeläisi siäh laja žestiga’ mehenä, kiä lõpõt Prantsusõ Korgõba Sõakooli, timmä kutsti Eestimaa Napoleon.

Pääle hiilgava sõaväelisõ karjääri saat näütüsel tutvustetä’ Nikolai isikliku elo kiirdkaukõga’ – latsõndaminõ, huvi arstiitudise vasta, abielo ja edimätsõ latsõ kuulminõ, terve perre saatminõ Siberähe. 1941. aastagal sõa päälenakkamisõl saadõti Nikolai üteh toisi poliitvangõga’ Ussolagi Uurali laagrihe. Kaasvang Jaan Treufeldt om kõnõlnu’: „Tüünormi’ olli’ rassõ’ ja suurõ’. Hädävaivaltsaimi normisõõgi vällä tüütä’. Tä oll, nii ku pallõ’ tõõsõ’ Eesti sõaväeläse’, väiga’ pahanu’ nuidõ üle, kiä’ Moskvaga’ baasõ lepingu sõlmõ’. „Meelsamini oleksime vabaduse eest võideldes ausat sõjamehe surma surnud! Nüüd peame siin vaenlast orjates häbiväärselt oma elu hävitada laskma!” oll tä õkva ülnü’.

Eestläse’ viidi peräkõrra üle tõistõ laagrihe Ussolsk nr 8, midä tiiti ka’ surmalaagri nime all. Juulist 1941 kooni’ juulini’ 1942 kuuli Treufeldti hinnangul tuhandõst tuuh eselonih olnu’ eestläsest 744. Näide siäh ka’ Nikolai Reek – NKVD sõatribunal mõist Reegi surma ja tä lasti 1942. aastaga 8. mail maaha.

Nikolai Reegi tiinit Eesti Vabariigi iih vabadussõah, Eesti sõaväe välläõppõ modernisimisõl ja eesti sõakiranduse rajamisõl tohi-i alahinnada’. Kiä viil olõ-õi taastõt kindral Reegi majja joudnu’, tuul om võimalus vahtsõ näütise ja ilosa juugendstiilih kolmõkõralitsõ huunõga’ Verskah tutvustetä’. Näütüs jääs vallalõ suvõ peräpäivini’.

Tarto rahu aastapäävä tähistäminõ Verska vabadussamba man.

Sarapuu Indreku pilt

Veebruar ja märts om sääntse’ kuu’,
koh mi võisi’ rohkõba mõtõlda’ uma maa,
rahva ja riigi pääle, mink ütest osast
ommõ’ ka Petsere-tagotsõ’ ala’.

Pildi pääl om nätä’, kuvvamuudu kohaliku’ naase’ kaibi’ vabadussõa aigu Irboska liini.

Raudoja Ahto kogo pilt

Paraati om Petsereh peet nii Eesti Vabariigi aastapäävä aigu ku Petseri vabastamisõ aastapäävä avvustamisõst, mia om 29. märtsil.

Raudoja Ahto kogo pilt

Vabarna Anne ütel’ sõnnol „Pekoh”

Vabadussõast

Loodikõsõ’ lintsi’ kui librigo’,
käre’ õhuh kui kärpse’,
pallõ kuuli kullä velekeisi,
maalõ sattõ mara latsõkõisi,
Essukõnõ kai korgõst,
pääsõ pää kottalt,
vallalõ lask taiva värä’,
paradiisi ussõ’ oigõhõ,
sinnä’ kuts vellõ hingekeisi,
vaga vere vaimukõisi.
Essu jovva-s vaima vasta võtta’,
hingi kutsu’ korgõhõ.
Essukõnõ hõiga korgõst,
tark esä taivast:
„Viländ om teil verd laskõ’,
uglat vällä oiutõlla!”

Tarto rahulepingu tegemisõst

Lauldõh istõ’ üteh lavva mano,
tutvusõl tooli pääle,
armu- naksi’ õks nää’ -kirju kirotamma,
lepungit liigutamma.
Sis anni’ kuulda’ kuusi pooli,
saadi’ sõnna saalõ poolõ,
keisri’ omma’ et sõa lõpõtanu,
kuninga’ kustutanu.

Rahva rõõmust õt saiõ sõda lõpõtõdus

Kõik omma’ rahvas rõõmulitsõ’,
poissa naase’ nalälitsõ’,
jummal jõudsõ ar sõa lõpõtõlla,
lahengo’ lakja aia’.
Tuud pallõ mi õdago ilda,
vaesõ, hummogu varra:
jummal hoia imp sõta nägemäst,
säänest tunni tulõmast!

28. veebruaril tulõ suur kultuuripääliina avamisõ pido!

Saand ku pääsokõnõ, mia taht peost linnada'

1913 kõrrald Eesti Rahva-muusium kuuhtüüh pildstjä Johannes Pääsokõsõga' suurõ pildstämiso' k'augi, minkõ joosul tetti 317 pilti. Setomaal oll Pääsokõnõ ummapääd k'auunu' 1912. aastagal ja tull 1913. aastaga juripäävä aol vahtsõlt. 2021. aastaga edeotsah võtt Setomaa Muusiumidõga' ühendüst Itaalia pildstjä Luca Berti, kiä eläs ja tüütäs Taanih. Timä mõtõh oll tulla' Setomaalõ, õt kõrralda' samasääne pildstämiso' reis, minkõ vaih om 110 aastakka.

KOGERMANI LIIS

Šoo aastaga jaanuarikuuh võidsõ Setomaal pääle juh-tuda' harinõmalda' pildile, mia nii ku kausi-i parhillatsõ saan-diga' kokko – küllih võidsõ nätä' pikkä tumõhih rõivih meesterahvast, kiä' tekk pilte. Täambätsel pääväl olõ-õi mui-dogi' pildstämiso' määnegi' tsuuda – kõik pildstäse', kooli-latsist kooni' jaapani turisten', a tähtsä om, minkaga' pildstä-däs. Pikk tumõhih rõivih miis oll pildstjä Luca Berti, kinkõ tüüvahendis om rassõ statiivi pääle säet vannamuudu Lin-hofi kaamera, kohe käävä' sisse negatiivplaadi'. Tuu tähendas muidogi, õt pääle pilte tegemist tulõ nuu' pümekeh ar' ilmta' – puhas käsitiü. Õga kaadri mass, õga kaadri om väärt umaette, midä sorditas pikält.

Luca kaamera tüütäs samanii ku Pääsokõsõ uma 100 aastaga iist – tulõ mõõta' valgus, säädä' kaameraava ja säriaig, säädä' fuukus. Ku kaamera silmä ette jäävä' inemisõ, sis nä säädäs kaadrihe tõsidsidõ näkaga', nii ku vanastõ, ku pildstämiso' oll suursündmüs.

Edimäist kõrda juhtu Luca Setomaalõ 2016. aastagal ja tä kõrraga' sai arvu, õt siia' tä piat tagasi tulõma. Toona oll kau-mah fotoprojekt Eesti Vaba-õhumuusiumiga' ja teema oll pildstä' inemisi ja külli üle Eestimaa. Maret Tamjärv vaba-õhumuusiumist tutvust Lucalõ Johannes Pääsokõsõ pilte ja Luca sõnnu perrä naksi' tälle

Luca Berti.

Kogermani Liisi pilt

nuu' kõrraga' miildümmä.

„Mullõ miildü' timä pildi', a ka' kaut pildstämiso'tii. Tuu om kõõ olnu' üts jago ka' mu hindä tüüst – ma unista-ai õnnõ pildstämiso'st, a ka' kaumisõst tuu man. Sis muidogi' võtt kõik inäbä aigu, a and võimalusõ tunnõhta' maastikku, arhitek-tuuri, valgust, ilma ja inemisi. Kõõ saa-ai säänestmuudu tetä' ja olla', a ma püvvä võtta' pildstämiso' jaos aigu.“

Eisopja ja pruumja

Luca om sündünü' ja kasunu' Itaaliah Firenzeh, mia om suur, õlli' varahappa jo sõitnu', a oll ma olõ sada protsenti itaal-

lanõ, om mu hingeh midägi' põhamaist. Põhamaa inemisõ' omma' minnu kõõ huvtanu', jo latsõiäst pääle.“ Tuuperäst olõki-i imeh, õt pääle kesk-kooli lõppu läts Luca reisma Euroopahe.

„Ma joudsõ pildstämiso' mano läbi juhuse. Ma sai Pra-hah tutvas mehega', kinkõl oll üteh analoogkaamera. Ma tun-nõ-õs timmä, a mi sai kõrraga' sõbras. Aastak oll sis 1997 ja fotomaailm tundu mullõ väiga' põnnõv. Inne tuud ku pildstä-miso' mano joudsõ, mul olõ-õs ütteri' mõtõht, midä uma tulõ-viguga' pääle naada' vai kinkõst ma tahasi' saia'. Ja ku ma joudsõ tagasi Firenzehe, otsusti kõr-

raga' ka' hindäle fotokaamera osta’.“

Luca ommõgi' päämätselt eisopja ja pruumja. Suurõ üli-kooli' ja sääl pääle surbut kõrd ja raami' tälle kõlba-as. Tuu asõmõl tä löüdsõ praktikako-tusõ Berliinih aolehetoimõtu-sõh, koh tälle opati ka' tüüd pümekeh. Paaris aastagas tä joudsõ opma Milanohe pilds-tämiso'kuuli, a tähtsõp oll üks opminõ tegemiso' kaugih.

„Pildstämiso' and vabadusõ ja võimalusõ hindänütämi-sõs. Ma tii tüüd hindä silmiga' ja pia tuud uma kõõ pare-bas mõistmisõ, selle õt ma tunnõ, õt käelitsõh tüüüh ma olõ-õi nii hüä. Ma mõista-ai

joonsta' õga maali', a pildi-massinaga' saa tuud tetä'. Sõna fotograafia tulõ kreeka keelest ja tähendas valgusõga' joons-tamist. Ja tuu ommõgi' tuu, midä ma tii. Täambätsel pää-väl om pildstämiso' inäp nii ku jaht, tulsta' 3000 pilti järest. Mu jaos om pildstämiso' maalminõ. Ma parep tii mõnõ pildi, a võta tuu man aigu, õt kaia' valgust ja kokkosäetüst.“

Projekt portretiiri' 21. saandi Setomaad

Šookõrd fotoprojekti mõtõh om portretiiri' 21. saandi Setomaad ja inemisi, kiä' siih eläse'. A sää-nestmuudu ku Johannes Pääso-kõnõgi' ots Luca hoolõga', midä tä taht ja kedä tä taht pildi pääle jättä', määnest õhkkunda saia'.

„Parhilladsõ projekti man huvtas minnu kats külge. Kõõ-päält etnograafia puul – doku-mentiiri', mia om alalõ jäänü' aoluulitsõst maarahvakultuu-rist Setomaal. Huunõ', ine-misõ', kotusõ', määntse' omma' modernisiirmisõ ja globalisiir-misõ tuulõh alalõ jäänü' tuust vanast ilmast. Pääsokõnõ näkk umal aol, 100 aastaga iist, ka' tuud, õt šoo ilm, midä tä tahtsõ dokumentiiri', om kaonu'. Tä näkk uma kaadridõ sortmisõl samasäänest vaiva nii ku ma' parhilla'. Pääsokõnõ kirot, õt tä oll väiga' frustreerit, ku sai arvu, õt kõik kauki-i inäp Seto-maal õgapäävatselt seto rõivih. Tuu om aoluulinõ puul, a ka' projekti kunstinõ külg om mu jaos tähtsä. Löödä' õigo õhk-kund ja valgus, kogõda' pilds-tämiso' protsessi nuih kotussih. Tuu jago om pallõ isikligup ja tunnõtusligup, kogõmusligub. Kaamerat kasuda nii ku passi, õt saia' lupa nätä' nuid kotussit.“

Parhillanõ Setomaa saa paari järgmätse aastaga joosul jääd-vustõ ja kõik projekti joosul tett pildi' hoiõtas alalõ ka' Seto-maa Muusiumi fotoarhiivih. Luca mõtõh om Setomaad pildi pääle saia' õgal aastagaaol ja timä suur unistus om, õt huul-malda' kõõ ilma pääpääle kiird-misõst koroona pärast, olõs üks võimalik minnä' pilte tegemä ka' töösõlõ poolõ kontroll-juunt.

„Jo edimätsel kõrral ja no' ka' tagasi tullõh ma sai arvu, õt Setomaa om intrigiirvä segu Põhamaiõst ja edimätsel kaemi-sõl seletämätüst Ida-Euruupa pututusõst. Muial Eestih ma

olõ-õi tuud tähele pandnu'. Ma mõista-ai hindä jaos tuud kultuurilist erinevüst sõnnuga' seletä'. Ma olõ kül' kaunu' pallõ-dõh Setomaa küllih, a samah olõ liisnalt veido kokku saanu' inemisiga'. Ma taha tunda' ja nätä' inäbä. Kõõ inäbä kur-vasti šookõrd tuu tühjusõ pääle – väiga' hulga tühju ja lagoonõnu' maiu. Lukõ, õt vanastõ oll Setomaa ülerahvastõt, ja no' nätä' šood talvist pilti, om suur kontrast. Ma looda, õt mu tett pilte kasutõdas tulõviguh niisa-mata ku näide fotograafõ pilte, kiä' omma' siih kaunu' inne minnu. Õt mu tett tüüd pee-täs meeleh ja kasutõdas ka' saa aastaga pärast. Muidogi' olõs tähtsä panda' mano ka' Vinne-maa poolõ pääle jäänü' Seto-maa jaost pildi', selle õt ilma nuidõlda' jäs tüü poolkus ja tuust olõs väiga' hallõ. Pildi' katõl puul kontrolljuunt annasi' mu arvatõh võimalusõ Setomaa ku sümbõolsõlt kokko panda'. Tuu olõs illos kingtiis Setomaa tulõvigu jaos.“

Setomaa Muusiumidõ mõtõh om 2024. aastagas Luca tett pildest kokko säädä' nii pildinäü-tüs ku ka' raamat. Paar aas-takka om viil aigu, õt püüdä' pilte pääle Setomaa maastigu' ja inemisõ. Tuu tähendas, õt mitmõl kõrral võit külävaihlõ trehvädä' pikkä tummõ tsäro-pääga' miist, kinkõl üteh suur vannamuudu pildimassin.

Uma viimätse reisi ütest ilo-sabast hetkest kõnõlõs Luca säänestmuudu: „Viimädse pildi pia kolmõnädälitsõ reisi lõpuh tei Matsurih kolmõst tüdro-kõsõst ja näih oll midägi' maa-gilist. Ku ma näid kolmõ sõsard pildisti, tull mul tunnõh, õt ma rändä aoh tagasi. Tuuh aohet-keh ma tundso väiga' selgehe, õt pildimassinat saat pruuki' aomassinana – pilt mu silmi iih, a töösõst saandist. Tuust saandist, midä ma väiga' tahtsõ nätä'. Muidogi' õlli' nuu' tüdro-kõsõ' täambätsest pääväst, sääl õlli' märgi' parhilladsõst elost, näütisest kõngä' jm, a õhkkund oll tuu, minkõ löüdmist ma olõ kõõ igätsenü'. Nuu' silmä', näide nägo, ilme', ilma filt-rilda' – näil olõ-õs näide nuu-rusõ pärast mul piire, määntse' omma' meil, täüskasunuil. Tuud ma tahtsõgi' löüdä' ja tuud ma säält löüdsõgi' ja tuu and luu-tust ka' Setomaa tulõvigu jaos, õt om nuuri, kinkõl lätt kõrda näide peritolu ja juurõ.“

Setomaa nuuri talvitsõ' tegemiso'!

KAHUSKI PÄIVI

nuursuutüütäjä

Minevä aastaga peräotsah, pia kõrraga', ku Vahtsõliina vissiplats valmis sai, kävemi nuuriga' kihälisõ tunni aigu vislemäh.

Kooli jouluvaheaol kävemi Meremäe nuuriga' Tartoh. Vis-lemi Tarto Raekua platsi vissi-platsil ja pärast lätsimi Tarto

lumõparki, koh kävemi tuubõga' sõitmah. Sääl oll hulga huvtavvi ratu, koh sai nii kiirust tunda' ku ka' hüvvi käänlisi laskmisi.

Šoo aastaga edimäne Seto-maa nuurikeskusi ütime vällä-sõit oll 2. veebruaril Kütioro suusakeskusõhe. Kolmõ nuu-rikeskusõ pääle kokko oll 30 opilast. Oll nuid nuuri, kiä' õlli' varahappa jo sõitnu', a oll ka' nuid, kiä' naksi' opma mäe-suussõ vai lumõlavvaga' sõit-

mist. Suusataiji opsi' vällä kotusõpääl olõva' instruktori'. Edimätsi tiidmisi lumõlavva-sõidust jai' nuursuutüütäjä' Jor-gen ja parkuuri triiner Sergei.

Noorõ' õlli' mäe pääl väiga' käpe' ja tubli' ja kõik, kiä' proomõ', sai' ka' uma valit ala selges. Nii algaja' ku ka' edesi-joudnu' kiti' välläsõitu. Mere-mäe nuuriga' om kindlahe plaan šool huuaol viil Kütiorgo minnä'.

Säntse' välläsõidu' omma' nuuri jaos tähtsä'. Nii tuuh mõttõh, õt om võimalus avasta' hindä jaos vahtsõnõ kõlbu-linõ vähä sportminõ, a ka' tuu peräst, õt and mano julgust, mõistmist, arõndas tasakaalu ja koordinatsiooni. Pääle kõõ tuu and võimalusõ ütehkuuh hõste aigu viitä' vähäpuul kooliaigu.

Noorõ Kütioroh suusatamah.

Kahuski Päivi pilt

Setomaa ja vinne kaart, 3.

AABRAMSI VAHUR

Inne sõta Eestih murõhtõdi pallõ, õt vinne mõo setodõlõ liisnalt suurõs lääsi-i. „Tuust saiskutusõst mi võta seto’ uma kaitsõ ala,“ and tiidä’ riigivanõp Konstantin Päts 1922. aastagal riigikogoh. [1]

Pallõhki’ vinne mõo häõtä-misõlõ keskendü Petserimaal ka’ setodõlõ tsihit riiklik keele- ja kultuuripoliitika. 1922. aastagal viidi läbi haldusreform, minkõga’ tetti nelä suurõ valla asõmalõ ütstõist väigokõist, tuuman hoolõga’ kaieh, õt setokõisi olõs vahtsih valduh inäbä ku tõisi. Setosit oll inäbä Mere-mäe, Miktämae (Mäe), Järvesuu, Vilo ja Satserinna (Saatse) val-lah. 1930. aastagidõ keskpaigah läbi viid kerigureform eräld ütstõõstõ seto (eesti) ja vinne kogodusõ’.

Setokõisi peetä-äs tuulaol Eestih rahvarühmäs, kiä om jo eishindäst väärtüslük. Vinne mõo nätti kõrvaldatavana, tuu kõrvaldaminõ paistu vajali-kuna ka’ täks tuuperäst, õt setokõisi arvati saatõsõ tah-tõl vinne mõo ala jäänüisist. Setokõisi tiidlikku vinne huvvi peetä-äs tõistsõs vai arvati tuu eestläisi elotundõlõ vastakau-vas. Kirändüstiidüesest vöödõt mõistõt kasutõh võisi’ vaest üldä’: setokõisi nätti inäbä epigoonidõna – perrätëgiji-dõna, mitte originaalgeenius-tõna. Nii anda-as setokõisilõ täüt õigust vaest ütëlgi’ alal. Poolõusulisõ (полуверцы) silt om tähendänu’ tuudki’, õt seto-kõisi olõ-õi arvati asatundjist ka’ õigõusu küüsümüisih. A ka’ mitte paganlusõh.

Täämbätsel pääväl õigõusku püürdünü’ eestläse’ omma’ uma usulisil otsingidõl lännu’ innep alglättidõ mano, kaenu’ kas Vinnemaalõ vai Kree-kahe, kas vai Suumõ, proom-tõh löüdä’ säält iihkuio, kuv-vamuudu õigõuskliguna ellä. Harva om mint tuud setokõisi käest opma. Jo Jakob Hurt ja timä peräh pallõ’ tõõsõ’ omma’ arvanu’, õt setokõisil olõ-õi ristiusust õigõt ettekujotust, tuu olõvat setokõisi jaos õnnõ üts illos näütemäng. Usu sügä-väbät üvvä seto’ saa-ai arvu. [2] Üts erändit om siih Uku Masing, kiä om ülnü’, õt seto rahvalaulõ kristlus om sama õigõ ku säksa teoloogõ kristlus. [3]

A setokõisõ’ omma’ eestläi-silõ õigõusku ka’ edesi andnu’. 1840. aastagil, ku Lõunõ-Ees-

Noorõ tandsmah Taeluva küläh. 1912.

A. O. Väisäneni pilt

tih tuhandõ’ talopuja’ õigõusku lätsi’, oll papõst puudus. Oll väiga’ vaia õigõusku tiidvit inemisi, kiä’ mõistasi’ eesti kiilt ja kinkõst eestläse’ saasi’ arvu. Mõnõ’ papi’, kiä’ olli’ sooaoni’ olnu’ tüüh Pihkva kuberman-guh seto kogoduisih, panti no’ tüühü eesti kogoduistõ. Tuu and tiidmisi keele olokõrrast tuuaolitsõ Setomaa kerikih. Nuidõ pappõ kottalõ võisi’ arvada’, õt nä seto kiilt mõistsõ’. Hüä keelemõistja ollegi’ näü-tüses Verska papi poig Niko-lai Verhoustinski, kiä oll edi-mäne papp Viljandih, Kavil-dah, Nõoh ja Saare-Uhmarduh. Verska täägana (kõstre) poig Eufimi (Jefim) Verhoustinski, kiä oll ka’ hüä keeletundja, oll 1840. aastagil papp Setomaa kõrval Rāpināh.

Setomaa kogoduisih tei’ tüüd päämätselt vinne imäkelega’ papi’, oll õnnõ ütskit eestläisi. Seto peritolu om tuuao Seto-maa kogoduisi papõl rassõ vai ilmvõimalda’ kindlalt väitä’. A setokõisi oll vahtsidõ eesti kogoduisi abivaimulikõ siäh. Üts nuist oll Haani-Plaani õigõusu kogodusõh 1846. aasta-gast kooni’ uma surmani’ tääga-na-aamõdih olnu’ Aleksei Tro-

fimov (1821–1883). Tä oll peri Petsere vallast Korski küläst, oll koolih kaunu’ ja talopujasaistu-sõst vabas last seto miis, kinkõ esä oll Korski külä talonik, a imä oll peri Veretinä küläst. Aleksei Trofimov tund kirja ja oll vöö-dõt täägana aamõdihe tuu-peräst, õt tä mõistsõ eesti kiilt („По знанію Этскаго языка“). [4] Tä oll ka’ kuulmeisteri, kinkõ aamõdikohustuise sekkä käve kogodusõ latsilõ kirätarkusõ oppaminõ nii Haani-Plaani (Miilimäel) ku ka’ 1857. aasta-gast pääl Oravil. Timä käe all oppõ noorõ poisinā ka’ Seret-süvä küläst peri perästpoolõ Petsere klostriülep arhimand-riit Arkadi (1848–1926; 1921. aastagast Andrei Tsānk), kõgõ kuulsap seto rahvast sündünü’ esäkene.

Õigõusk olõ-õi Eestih olnu’ õnnõ üts usk. Eesti rahvusideo-loogiah om arvati õigõusku ku vindläisi usku (õigõusu süno-nüüm ommõgi’ vinne usk), minkperäst om tuu sündümisõh eestläisi jaos ka’ veidõ katsildõ mõtõld. Õigõusklikku Konstan-tin Pätsi vööda-as 1894. aasta-gal tudenginā timä usutunustõs peräst Eesti Üliopilaisi Seltsi liikmõs – säält toontõdi lutõr-likkõ traditsioonõ. Õigõuskli-kõh peläti vinnestäjit ja arvati, õt õigõusk kõlba-ai muudsahe rahvusütiskunda, tuuh nätti mittevinne rahvidõ pitstämisõ tüüriista. [5]

Hindrik Prants (1858–1932) om nimetänu’ kuuli, koh opas Aleksei Trofimov ja oppõ timä lell Kaarel Prants, „vinnes-tüsveskis“. [6] Inne sõta Ees-tih arvati Petseremaa õigõusu vaimulikkunda iihotsah Petsere mastõraga’ konservatiivsusõ ja vinnemiilsuse kantsis. Õigõusu pappõ „pümehe“ vanminõ oll ka’ Nõukogodõ aol õgapääväne.

A kuis suutumast tiidä’, õt Haani-Plaani täägan Alek-sei Trofimov oll seto? Vanõ-bidõh kirotuisih, olgu’ nuu’ säksa-, vinne- vai eestikiilse’, om setokõisi vindläisist erätä’ väiga’ rassõ. Ka’ setokõisil olli’

õigõusu traditsioonist vöödõt nime’ – „vinne nime““. Ja om ilmvõimalda’ kindlahe üldä’, õt setokõisil ja Petseremaa vin-neläisil oll tuuh jaoh maigueri-nevüisi. Nime’ vöödõt reeg-linā kerikukalendri perrä. Ku vanõbih, sagõhõhe säksakeelit-sih dokumendeh ommõgi’ vahel tarvitõt määnestki’ etnilist määrätlust, sis nii setot ku ka’ vindläist om nimetet sagõhõhe vindläses, vinne vai Pihkvamaa talopujas vai näütüses Lobotka (Petsere jne) valla talopujas. Viil 19. saandi lõpujaoh nimetedi Võromaa vallakohtudõ proto-kollõh setot mõnivuur ka vind-läses. [7] Täämbädsespäävätseh tähendüseh rahvus olõ-õs viil sisse harinu’, „vindläne“ oll tuu, kiä’ Vinnemaal elli. Ainu-mas selge juhatus etnilisõlõ kuuluvusõlõ ja keelemõistmisi-sõlõ võigi’ olla’ külānimi. Korski näütüses oll seto külā. Abis tulõ ka’ seto suguseltse tund-minõ. Ilma näide tiidmisildä setokõisi vanõbih kirotuisih panõ-õi tähele. Olõ-õi midägi’ imestä’, ku uurija, kinkõl Seto-maaga’ perre piteh kõüdüst olõ-õi, löövä’ käega’ ja võtvagi’ vinne nimmiga’ inemisi vind-läisinā, nii ku vällāmaalasõ’ pei’ vanastõ kõiki Vinnemaa keisri-riigi ja perästpoolõ ka’ Nõuko-godõ Liidu elānikkõ sagõhõhe lihtsusõ mõttõh vindläisist.

Setokõisi ja vindläisi ärvael-damist tulõ ette noki’. Näütüses om Lobotka küläst peri sõaväe-aamõtnikku, gümnaasiumiha-ridusõga’ Georgi Dobrovolskit (1889–1924), kiä oll Katšanova patarei asaaajana Vabadus-sõah, pidānu’ vinne rahvusõst eesti aoluulanõ Igor Kopõtin uma uurmistüüh „Eesti Rahva-väe vene sõdurid Vabadussõjas 1918–1920“ vindläses. [8] Vinne nimi või konteksti tundmalda aia’ segāhüiste. Lobotka küläh oll mitmõl perrel perrenimi jo inne 1921. aastaga süküst. Nuu’ olli’ kõik vinnepäräst: pääl Dobrovolski, mia om aasta-gast 1916, Orlov, Põžov, Sibulin, Žurov, Vaganov ja Vinogra-

dov. A vindläisi küläh elä-äs. 1921. aastagal vinne malliga’ perrenimmi tetti ümbre eesti nimmist. Käre küläst naase võtnu’ Georgi Dobrovolski (ka Georg Dobrovolsky) velepoig oll perästpoolõ pikaaolinõ Jär-vesuu vallavanõp Feodor Pius (1895–1959).

Asatundmalda’ aamõt-nigu jaos eristü-üs seto’ ka’ 1920. aastagil optantõ siäh. Nii mõnigi’ seto, kiä oll tsariaio peräotsah Vinnemaalõ rān-nānu’ ja pruumõ Nõukogodõ Vinnemaalt tagasi kodomaalõ päsedä’ (säntsit oll hulga), päse-es tagasi täks tuuperäst, õt mõo-os Eesti aamõtnigõlõ küländ usutavalt. Vinne nimi, väigokõnõ kooliharidus vai täv-vese ilma kooliharidusõlda’ ja bürokraatia asõh harinõmalda’ olõk tulõ-õs kasus. Näütüses päse-es kodomaalõ tagasi 1899. aastagal Lobotka vallast Toña küläst Siberähe lānnü’ pereh, kinkõ kõgõ kuulsap esindäjä oll laulunaane Toña Palaga (Ivo Palaga). Hurda kokko-pant „Setukeste lauludõh“ om Palagalt kokko 24 laulu. Palaga perre puult 1921. aastagal esitet palvõh Jenissei kubermangust Kanski maakunnast Rõbinski vallast Kabritski küläst Eesti Vabariiki opteeri’ tougati tagasi seletüsega’, õt „tõendus Eestist pärit oleku kohta [on] puudu-lik“. [9]

Palaga oll sis jo 70-aastaganõ lāsknaane. [10] Timä pereht ja terveht Kabritski külā, koh poolõ’ külā inemisist olli’ Verska lahe ümbre küllist sinnā’ rānnānu’ setokõsõ’ ja näide latsõ’ ja poolõ’ eestläse’, puta-hut Stālini valtsõmisao katast-roof, — 1938. aastagal tapp NKVD kõik külā peremehe’ (76) ku eestläse’. [11] Maaha lasti ka’ Palaga kol’ poiga. Kabritski mihi luu selgit perestroika aol vällä ja pand kirja Palaga puja-poig Osvald Bogdanov (1929–2006), kinkõ tüüst kasvi vällä kõõ Rõbinski rajooni Stālini aol kõrraldõt kannahtuusi kroonika „Süüldä süüdläse“ („Без вины

виноватые“, 2004).

Nii om kirālikõ papridõ perrä arvati setokõisi sagõhõhe vind-läisist ja mõntõkõrda om tuul olnu’ kurva’ tagajäre’. Mõnt-kõrd pand setokõisi vindläisinā tõlgõndaminõ õnnõ naardma vai pääd vangtamma. Ma olõ vaihtõpāl tähele pandnu’ Tartoh Raadi matusõaiah jalo-tõh vindläisi matussidõ pāl riste külge pant Georgi linte, nii ku olõs moodustõt kiä tiid määnest „surematut polku“, ja mõnivuur olõ löüdnü’ linte ka’ setokõisi haudu pāl. Linte jätjä’ omma’ täks nānnü’ vinne nimmi ja kujotlõnu’ näide kandjit uma päävõpoliitilisis liitlaisist. Mia näütās tuud, õt vinne nimmi ja õigõusku, min-kõh nuu’ nime’ omma’ juur-dunu’, om Eesti olodõh rassõ poliitikast ja ideoloogiast peris lahuh nätä’.

[1] Postimees 23. III 1922, nr 67, lk 2; kae’ ka’ Postimees 21. III 1922, nr 65, lk 5.

[2] Kae’ nt K. Usstav. Pihkva eestlased. Tartu, 1908, lk 7–8.

[3] Uku Masing. Eestipärasest ristiusust. - Vaatlusi maailmale teoloogi seisukohalt. Tartu, 1993, lk 240; artikkel esmalt: Protestantlik Maailm 1938, nr 1, lk 4–9.

[4] Haanja-Plaani kiriku tegevuse 1860. aasta aruanne, EAA.1917.1.13.

[5] Toomas Karjahärm. Konstantin Päts. Poliitiline biograafia. I. Tartu, 2018, lk 47–48.

[6] Hindrik Prants. Minu elukäik. Mälestusi ja pärimusi. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1937, lk 184.

[7] Kae’ nt Kahkva vallakohtu protokolliraamat 26. I 1887, EAA.3369.1.6.

[8] Igor Kopõtin. Eesti Rahvaväe vene sõdurid Vabadussõjas 1918–1920. Tallinn, 2014, lk 123–124.

[9] ERA.33.2.444

[10] ERA.33.2.447

[11] Список эстонцев, расстрелянных в Канске 24 июля 1938 г., <http://www.memorial.krsk.ru/DOKUMENT/People/Lists/19380724.htm>; kae’ ka’ Юлия Старинова. Всех подряд убивали. - Радио Свобода. 24. VII 2017, <https://www.svoboda.org/a/28634899.html>

Lehte tegevä’:

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Sarapuu Indrek, tel 522 0661, e-post: indrek.sarapuu@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Öio

Külesäädmine Lööpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmutist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ’ saata: kauksiyille@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ’ saata: indrek.sarapuu@setomaa.ee

Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Riigikogu esimees väisas Setomaa valda

Veebruari alul külastas Setomaa valda koos kaaskonnaga riigikogu esimees Jüri Ratas, kellel oli kohtumisi nii kooliõpilaste kui ka kohalike ettevõtjatega ja teiste tegusate inimestega.

INDREK SARAPUU

Setomaa ringvisiiti alustati Värskas Gümnaasiumis, kus Ratasel oli võimalus anda külalistund gümnaasiumi õpilastele.

„Teame, et üksteise märkamisest ja hoolimisest saab kõik alguse. Seetõttu oli mul väga hea meel kuulda, et kooliperel on traditsioon iga kuu oma tegusaid õpilasi ja õpetajaid märgata ja tunnustada,“ tões Ratas. „See on tõeliselt eriline. Meie tugevus algabki sellest, kui ühtehoidvad me oleme. Veel tegi meele rõõmsaks, et mitmed õpilased nägid oma tulevikku just Setomaal.“

Riigikogu esimees kiitis kooli toredaid ettevõtmisi. Ta mõistis, et kool kaasab aktiivselt noori osa võtma erinevatest vahvatest tegevustest ja projektidest. „Oma koolikultuuri loomise eest on kooli tunnustatud ka „Hea kooli teerajaja“ ja „Euroopa Ettevõtliku Kooli“ tiitliga,“ ütles Ratas. „Ma tänan kogu kooliperet, teie ettevõtlikkust on eeskujuks paljudele teistele!“

Vahetu suhtluse tegi tema sõnul meeldivaks, et õpilased mõtlesid tõesti aktiivselt kaasa ning olid julged oma arvamusi ja mõtteid avaldama. „Arutelud olid sisukad – rääkisime energiahindadest, peatusime välispoliitilistel teemadel ning arutasime, mida peaksime tegema selleks, et Eesti positsioon maailmas tugevneks,“ sõnas Ratas. „Te olete tõeliselt vahvad ja soovin teile palju edu edasistes ettevõtmistes!“

Riigikogu esimees Jüri Ratas kohtus Inara Vanavalgõ Kohvitarõs Mikitamäe rahvaga.

Foto: Indrek Sarapuu

Reedesesse päeva mahtus kohtumisi nii Värskas, Mikitamäel kui ka Mustvees.

Kohtumine Mikitamäe rahvaga oli soe ja südamluk. Inara Vanavalgõ Kohvitarõ tegus perenaine Inara Luigas on Mikitamäe vanast koolimajast teinud hubase toidukoha, kus pakutakse ehedat seto toidukultuuri elamust. Kohalike elanikega räägiti olulistel teemadel, mida saatis lõpetuseks ka vahva muusikaline vahepala.

Kohtumisel Setomaa omavalitsusjuhtidega arutati, mis on valla olulisemad lähituleviku plaanid, kui ka seda, mis ootused on neil riigile, et kohalik elu oleks veelgi parem. Ratas mõistis, et Setomaa soovib, et kohalike lasteaedade murdekeele õpetajatele oleks loodud lisakoefitsient, et tagada jätkusuutlik kultuurilise mitmekesisuse edasikandmine ka tulevikus.

Veel jõudis Ratas külastada

Lobotka külas kohalikku ettevõtet OÜ Värskas Laht, mille tegevusalaks on puidule lisaväärtuse andmine ehk kaminapuude, küttepuude ja kaubaaluste tootmine.

„Alati on rõõm näha ettevõteteid, kus noorem põlvkond jätkab vanemate alustatud ning on võetud ettevõtte käekäik ka enda kanda. Nii ka OÜ-s Värskas Laht, mis on jõudsalt kasvanud ja keskendunud tugevalt ekspordile,“ sõnas Ratas.

Kohtumisel Värskas päästekomandoga räägiti piirkonna tegemistest ja arutati koos vallajuhtidega, milliste väljakutsetega seisavad silmitsi nii päästjad kui politsei. Samuti peatuti teemadel, milliste murekohtade osas saaks riik vajaliku toega appi tulla. Tähelepanu juhiti „Kodud tuleohutuks“ programmi jätkamise vajalikkusele, kuid tänaste uudiste valguses on hea meel kinnitada, et antud projekt jätkub ka tulevikus.

Jüri Ratas pidas eriti armsaks kohtumist Värskas Lasteaia perega. Külaskäigu ajal oli tal tore vaadata, kuidas väikesed mudilased lõkke ääres askeldasid ja teed soojendasid. Loomulikult seda kõike täiskasvanute valvsal pilgu all.

„Setokeelne lasteaiarühm on kogukonna seas väga hästi vastu võetud ja hetkel õpib rühmas 12 last. Eestis on ka teisi keelemurdega lasteaiarühmi, kuid see, et õpe toimubki ainult murdekeeles – see on ainulaadne. Seto keele ja kultuuri õppega saab jätkata ka pärimusõppe tundidena kohalikes koolides,“ tões riigikogu esimees. „Peaaegu Värskas kogukonna algatust väga tänuväärseks. Teie omaalgatus ja initsiatiiv on eeskujuks ka teistele kogukondadele, et teha tulevikus sama-väärseid julgeid otsuseid oma kodukoha kultuuri ja keele edasikandmiseks. Aitäh kogu lasteaiaperale, te olete vahvad!“

Keskkonnaminister tutvus meie valla eluoluga

Keskkonnaminister Erki Savisaar külastas Setomaad. Ringsõitu alustati Lüübnitsa ja Beresje kaluriküladest, kus tutvuti kohaliku eluoluga, arutati ettevõtlusvõimaluste üle ning räägiti rannarahva rõõmudest ja muredest ning lõpetati Obinitsas.

Edasi viis tee Värskas kuurort-ravikeskusesse, kus saab kohalikus mudas vanni võtta. „Teadagi on ravimuda heade ravivate omadustega,“ jagas minister muljeid. „Muuhulgas võtsime arutluse alla kasutatud ravimuda taaskasutuse võimalused ja probleemid.“

Veel käidi Värskas lasteaias, kus on maailma ainus setokeelne lasteaiarühm. Tutvuti

maalilise Örsava järve kaldal asuva kindral Nikolai Reegi suveresidentsiga, kus minister ja kaaskond said ülevaate Peteri Põhjalaagrist, vabadussõja sündmustest ning ravimuda ja mineraalvee kasutamisest seal-ses kuurortpiirkonnas.

Päev lõpetati Obinitsas, kus külastati kohalikku külakeskust, mis saab oma energia maakütte ja päikeseenergia abil. „Tegemist on suurepärase näitega taastuvenergeetika kasutamise võimalustest Eestis,“ leidis Savisaar.

Minister tänab Setomaa valla juhte ja teisi kohalikke, kes kavnist ja rikkaliku kultuuripärandiga piirkonda tutvustasid.

Setomaa Valla Uudised

Ritta Nutov, Erki Savisaar, Helen Külvik, Raul Kudre ja Karin Viljus Värskas lasteaias.

Foto: keskkonnaministeerium

Vallavalitsus jagas tunnustust

Vallavalitsus jagas tänavusi tunnustusi 40 isikule või organisatsioonile.

Setomaa valla teenetemedaliga tunnustatakse:

- **Vello Jüriöö** – seto keele hoidmise, talletamise ja edendamise eest;
- **Maret Vabarna** – pikaajalise, järjepideva ja tänuväärse töö eest seto keele ja pärimuskultuuri edendamisel.

Setomaa valla aukirjaga tunnustatakse:

- **Daisy Kudre** – väga heade sportlike saavutuste eest maailmameistrivõistlustel suusaorienteerumises;
- **Mari Linnus** – väga heade sportlike saavutuste eest juunioride MMil rattaorienteerumises;
- **MTÜ Korvpalliklubi Valgamaa** – väga hea koostöö ja Setomaa spordivaldkonna võimaluste mitmekesistamise ning arendamise eest.

Setomaa valla tänukirjaga tunnustatakse:

- **Aino Lõiv** – pikaajalise ja pühendunud töö eest Saatse muuseumis;
- **Aira Tarros** – Meremäe Kooli jõulumaa korraldamise eest;
- **Anneli Jõgela** – pikaajalise, pühendunud ja tulemusliku töö eest Värskas Gümnaasiumis;
- **Elin Priks** – Setomaa Turism MTÜ eestvedamise eest aastatel 2017–2022;
- **Elvi Metskaev** – tervisliku mahetoitlustuse edendamise eest Mikitamäe Koolis;
- **Eve Kapten** – tänuväärse ja pühendunud töö eest Värskas Lasteaia juhtimisel;
- **Hele Aia** – olulise panuse eest II Seto tantsupeo „Kagoh kulatasõ“ korraldamisel;
- **Helena Elgindy** – Värskas lasteaia setokeelse õuesõpperühma idee algatamise ja eestvedamise eest;
- **Helena Kudre** – pikaajalise, pühendunud ja tulemusliku töö eest Värskas Gümnaasiumis ning aktiivse osalemise ja tänuväärse panuse eest kohalikus kultuuritegevuses;
- **Helle Palok** – põhjaliku ja pühendunud töö eest Setomaa Vallavalitsuses;
- **Inga Leelanss** – olulise panuse eest II Seto tantsupeo „Kagoh kulatasõ“ korraldamisel;
- **Jalmar Vabarna** – unikaalse kontsertlava loomise eest Setomaale;
- **Kaidi Kerdt** – Ulaskova tsässona taastamise ja Meremäe Kooli toetamise eest;
- **Keit Kukk** – kohusetundliku lumetõrje eest Luhamaa piirkonnas;
- **Ken Egert Kull** – Värskas Gümnaasiumi ja Setomaa valla aktiivse esindamise eest rahvusvahelises õpilasprojekti ning väga heade tulemuste eest õppetöös;
- **Kersti Virro** – Pikalombi matkaraja taastamise eest;
- **Liis Samuel** – Värskas lasteaia setokeelse õuesõpperühma idee algatamise ja eestvedamise eest;
- **Lilja Ivaste** – aktiivse ja tänuväärse tegutsemise eest Meremäel;
- **Lobotka küla** – panuse eest XXVIII Seto Kuningriigipäeva korraldamisel;
- **Margit Mehilane** – silmapaistva töö eest traditsioonilise seto käsitöö elushoidmisel ja tutvustamisel;
- **Maris Andreller** – Värskas lasteaia setokeelse õuesõpperühma idee algatamise ja eestvedamise eest;
- **Meel Valk** – Värskas lasteaia setokeelse õuesõpperühma idee algatamise ja eestvedamise eest;
- **Merily Marienhagen** – Värskas lasteaia setokeelse õuesõpperühma idee algatamise ja eestvedamise eest;
- **Moonika Talas** – aktiivse töö eest koolinoorsootöös ja väga heade tulemuste eest õppetöös;
- **MTÜ Piiriveere Liider** – väga hea koostöö ja tänuväärse panuse eest Setomaa noorsootöö valdkonnas;
- **Obinitsa Uue Teatri kollektiiv** – teatrikunsti edendamise eest Setomaal;
- **Põlgaste talu OÜ** – kohusetundliku lumetõrje eest Meremäe piirkonnas;
- **Ruth Kõivo** – pikaajalise, pühendunud ja tulemusliku töö eest Värskas Gümnaasiumis;
- **Sigre Andreson** – mahetoorainetest kokkamise võistluse korraldamise eest;
- **Sirje Ots** – silmapaistva töö eest traditsioonilise seto käsitöö elushoidmisel ja tutvustamisel;
- **Swedbanki Privaatpanganduse üksus** – panuse eest Lüübnitsa Külakeskuse värvimisel;
- **Tea Korela** – pikaajalise ja pühendunud töö eest Saatse muuseumis;
- **Tiina Ämarik** – pikaageste tehtud töö eest kaupluses Lemmik;
- **Tõnn Raudoja** – Värskas Gümnaasiumi ja Setomaa valla eduka esindamise eest õpilasvõistlustel ja -konkurssidel, aktiivse töö eest koolinoorsootöös ning heade tulemuste eest õppetöös;
- **Valter Roosimäe** – tänuväärse töö eest Laossina külas.

Talv! See on üks neljast aastajast, koos oma ilu, rõõmude ja muredega. Talv, see on aeg puhkamiseks, sportimiseks, uute plaanide tegemiseks, uue jõu kogumiseks jne. See loetelu võiks olla oi-oi kui pikk.

Õeldakse, et pakane hävitab viiruseid, kuid tundub, et moodsate ja kaasaegsete viiruste vastu on isegi karm talv võimetu ning täna võitleme ikka veel pandeemiaga. Otsime väljapääsu, kuidas kõige paremini suvele vastu minna, saada tagasi harjumuspärasesse elurütmi. Pandeemia on teema, millest kogu ühiskond on väsinud. Kuid kui hoolime koos, siis loodetavasti saame jagu ka sellest.

14. jaanuar oli taliharjapäev. Siis pidi talve selgroog murduda. Kuid tundub, et sellel aastal on teisiti. Talv on oma erakordselt ekstreemsete olude tõttu olnud katsumuseks meile kõigile. Kui eelnevatel aastatel tuli võidelda lume, tuisu ja pakasega, siis nüüd on lisandunud ka libedus. Tunne on selline, et teedele on tulnud „jääaeg“. Kahjuks head lahenemist ei ole, sest talvised ilmaolud lihtsalt on sellised. Kevadine päike päästab meid varsti nendest muredest.

Samuti annab omapoolse panuse katsumusteks ekstreemset kõrge energiahind. Selleks et oma eelarvetega hakkama saada, peame kõik oma panuse andma. See on teema, millega me ei ole varasemalt nii tõsiselt kokku puutunud. Riik on inimestele appi tulnud, kuid palun vallarahva mõistmist, sest protsessid hüvitiste taotlemisel on ka ametnikele uued ja menetluskäik võib võtta aega.

On Eesti Vabariigi 104. sünnipäev. Mul on rõõm tõdeda, et sellel sünnipäeval on Setomaa vald pakkunud palju rõõmu nii ürituste kui ka suurte tegudega. Jaanuaris avati kaua oodatud, mitmeid valitsusi ja reforme üle elanud projekt – Luhamaa külamaja. Hooldatud on vana Kivitii ääres olev kalmistuväli. See on hea näide, et kannatlik olles, koostööd tehes ja planeerides on kõik võimalik. Seda kõike on igapäev võimalik nautida käesoleva aasta 6. augustil Seto Kuningriigi pidustustel. Luhamaa nulk oli ka 2021 AASTA KÜLA kandidaat. Ei saa jätta mainimata, et juba teist korda järjest on Võrumaa esitanud aasta küla kandidaadiks küla Setomaalt. Loodan, et seda kolmandat ei tule kaua oodata. See on kinnitus, et Setomaal on tugev kogukond.

Lastevanemate algatusel loodi Värska lasteaeda setokeelne rühm. Vald toetab antud ettevõtmist. See on algatus, millest saame uhkusega rääkida ja mida võime uhkusega näidata kõigile külalistele. Imetlen lastevanemate tahet ja südikust seto kultuuri ja keele hoidmisel. Koos valminud seto keele arenguplaaniga saame tõdeda, et on astunud suur samm edasi seto keele säilimise jaoks.

Mis on ühe väikese kogukonna jaoks tähtis? Tähtis on hoolida ja märgata. Märgata kogukonnaliiget, sõpra, hädalist. Südamelt tegi soojaks, kuulates Värska Gümnaasiumis Jüri Ratase tundi gümnaasiumile, kus aruteluks oli teema „Märkamine“. Riigikogu esimees küsis: „Gümnaasistid, iga aasta 1. septembril viite väikesed koolijärgsed käekõrval esimesse klassi. Kas te pärast ka märkate neid? Kas te lähete ja küsite, kuidas teil läheb?“ Nagu ühest suust tuli vastus: „Jaa, me teeme nii.“ Oli näha, et seda vastust etteandjate ei oodanud. Samuti oli riigikogu esimehele suur üllatus, kuuldes kooli traditsioonist „KUUMÄRKAMINE“.

Samas tegi kurvaks, kui teemaks oli „TURUNDUS“. Vastusteks küsimusele „Kes turundavad Eestit?“, olid Baruto, Ott Tänak jne. Kahjuks ei mainitud kohalikku maailmas tuntud slacklinerit Jaan Rooset ega ka suusaorienteerumise mitmekordset maailmameistrit Daisy Kudret. Me vaatame kaugustesse, kuid ei märka enda ümber olevat ja toimuvat. Kas see ongi meie jaoks tavaline, rutiinne või on selleks mingi muu põhjus?

Eesti Vabariigi sünnipäev on kujunenud märkamiste ja tunnustamiste ajaks. Setomaa vallas on üle 3000 toreda inimese. Tahan kiita ja tunnustada kõiki, kes on meie vallas sündinud või siia kolinud. Meie pindalalt suure, kuid elanike arvult tilukese valla jaoks on iga inimene tähtis. Märkame üksteist ja hoolime inimestest enda kõrval.

Olge hoitud ja märgake üksteist. Suur tänu kõigile, kes on panustanud Setomaa valla arengusse ja ellu.

URMAS SARJA,
Setomaa vallavolikogu
esimees

Setomaa Vallavolikogu istung 27.01.2022

- Toimus valla 2022. aasta eelarve esimene lugemine.
- Võeti vastu Setomaa valla 2022. aasta eelarve kogumahuga 7 423 897 eurot.
- Muudeti Setomaa Vallavolikogu 19.12.2019

- määrust nr 18 „Õpetajate ja huviringide juhendajate töötasustamise alused“ seoses õpetajate töötasu alammäära muutusega.
- Muudeti Setomaa Vallavolikogu 23.11.2017 määrust nr 3 „Setomaa

- Vallavalitsuse palgajuhend“: palgagruppide vahemike, vallavanema palga, haigushüvitise maksmise korra muutus.
- Toimus eelnõu „Revisjoni-komisjoni tööplaan“ esimene lugemine.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise mitteamalgatamise teade

Setomaa Vallavalitsus on algatanud Coop kaupluse detailplaneeringu koostamise ja jätnud algatamata 26.01.2022 korraldusega nr 28 kõnealuse dokumendi keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) keskkonnajuhitmissüsteemi seaduse (KeHJS) § 35 lõike 6 alusel.

Detailplaneeringu eesmärgiks on ehitusõiguse määramine ca 900 m² suuruse kaubandushoone rajamiseks, turuplatsi ja parkla rajamine. Planeeringualaks on Värska alevikus Järvesuu tn 2 (katastritunnus 93401:003:0037), Järvesuu tn 2a (katastritunnus 93401:003:0071), Järvesuu tn 4 (katastritunnus 93401:003:0087) ja Järvesuu tn 6 (katastritunnus 93401:003:0085) maaüksused.

KSH jäeti algatamata, kuna Coop kaupluse detailplaneeringuga ei kavandata KeHJS § 6 lõikes 1 nimetatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi ega

Allikas: Setomaa Vallavalitsus

muud olulise keskkonnamõjuga ehitustegevust, millega kaasneks keskkonnaseisundi kahjustamist, sh vee, pinnase, õhu saastamist. Vastavalt KeHJS § 6 lõikele 2³ võib KeHJS lõigetes 2 ja 2¹ sätestatud eelhinnangu jätta andmata, kui kavandatud tegevus jääb väljapoole lõike 2¹ reguleerimisala ja lõike 4 alusel kehtestatud määruse regu-

leerimisala. Detailplaneeringu koostamise algataja, korraldaja ja kehtestaja on Setomaa Vallavalitsus, vald@setomaa.ee, tel 796 4733, koostaja AS Resand. KSH algatamata jätmise otsusega on võimalik tutvuda Setomaa valla kantseleis tööpäeviti kella 8–16.30 ja valla veebilehel.

Setomaa Vallavalitsus

Setomaa Vallavalitsus alustab peremeheta ehitiste hõivamise menetlust

Setomaa Vallavalitsus teatab, et on võtnud arvele peremeheta ehitistena Setomaa vallas järgmised ehitised:

- Toomasmäe külas elamu Seene maaüksusel katastritunnusega 73201:001:1154, mille viimane omanik ei ole teada;
- Kundruse külas elamu ja saun Sassi maaüksusel katastritunnusega 73201:001:1045, viimane omanik oli Vassili Luga;
- Puista külas elamu Vase maaüksusel katastritunnusega 73201:001:1156, mille viimane omanik ei ole teada;
- Meremäe külas laut Pihlapõõsa maaüksusel katastritunnusega 73201:001:0892, viimane omanik oli sovhoos Võit;
- Koidula külas elamu Männi maaüksusel katastritunnusega 73201:001:0860, viimane omanik ei ole teada.

Vastuväiteid ehitiste peremehetuse kohta palume esitada hiljemalt 16.04.2022

Setomaa Vallavalitsusele aadressil Pikk tn 12, Värska alevik, Setomaa vald 64001 või vald@setomaa.ee.

Maa-amet kuulutas välja avaliku elektroonilise enampakkumise

Maa-amet on välja kuulutanud avaliku elektroonilise enampakkumise piirkonnas asuvate kinnisasjade müümiseks. Pakkumiste esitamise tähtaeg on 3.03.2022.

Täpsemat informatsiooni saab Maa-ameti kodulehelt <https://maaamet.ee> või oksjonikeskkonnas <https://riigimaaoksjon.ee>.

Lumetõrjetööde teostajad on andnud teada, et nii avalikult kasutatavate teede kui erateede puhastamist segavad sõiduteele ulatuvad puude oksad. Selleks, et lumetõrjetööd saaksid probleemideta ja masinad kahjustamata jätkuda, teostab Setomaa Vallavalitsus avalikult kasutatavate teede äärtes sõiduteele ulatuvate puuokste lõikamist. Samuti palume eratee omanikel puhastada teeservad vähemalt 3,5 m kõrguselt ja 1 m laiselt puude okstest. Palume mõistvat suhtumist.

Täiendav info: vallavalitsuse majandusspetsialist Lauri Saar, tel 5204 526, lauri.saar@setomaa.ee

Alaealise töötamise toetus

Alates 1. jaanuarist 2018 saavad tööandjad, kes pakuvad tööd 13–16-aastastele noortele, taotleda Eesti Töötukassalt alaealise töötamise toetust. Toetuse eesmärk on suurendada alaealiste töötamise võimalusi ning soodustada nende tööharjumuse ja -kogemuse saamist.

Toetust makstakse jooksva kalendriaasta esimeses kvartalis tagasiulatavalt eelmise kalendriaasta eest. Seega eelmise kalendriaasta eest toetuse saamiseks tuleb taotlus esitada hiljemalt jooksva kalendriaasta 31. märtsil.

Toetust makstakse, kui tööandja on eelmise kalendriaasta jooksul tasunud 13–16-aastastele töötajatele brutotöötasudena kokku vähemalt 1000 eurot.

Toetust ei maksta, kui tööandja on sama noore ja toetuse maksmise perioodi eest saanud palgatoetust või piirkondlikku töökoha loomise toetust.

Toetuse suuruseks arvestatakse iga 13–16-aastase töötaja kohta 30% tema brutotöötasust eelmisel kalendriaastal. Toetuse arvestamise aluseks on Maksu- ja Tolliametile deklareeritud ning töötuskindlustuse andmekogusse kantud tasud alaealiste eest, millelt on kinni peetud töötuskindlustusmaks.

Tööandja saab toetust taotleda nii töölepingu kui muu võlaõigusliku lepingu (nt käsundus- või töövõtuleping) alusel töötanud noorte eest.

Kõige enam kasutasid Võru maakonnas alaealise töötamise toetust 2019. aastal avaliku halduse ja riigikaitse valdkonnas tegutsevad asutused, kus 4 tööandjat pakkusid tööd 41 noorele. Samuti võib esile tuua 2021. aasta, kus samas valdkonnas võeti tööle 35 noort, teenindussektoris pakuti tööd 31 noorele vanuses 13–16.

Ka hulgi- ja jaekaubanduses pakuti 2018/2019. aastal töötamise võimalust 12 noorele. Alaealise töötamise toetuse saajate arv kõigub 2018.–2021. aasta vahel 6–11 arvu juures.

Märgata on ka seda, et 2022. aastal on juba tänase seisuga mõnes sektoris võetud tööle märkimisväärt arv alaealisi, mis tähendab seda, et see aasta võib näidata rekordnumbreid.

Põhjus, miks tööandjate hulgas alaealiste töölevõtmine järjest enam populaarsemaks on muutunud, tuleneb tööjõukriisist erinevates sektorites.

Alaealisi võetakse tööle peamiselt suveperioodiks, nädalavahetustel ja mõnel juhul ka öhtustel aegadel.

Kuid miks on oluline, et tööandjad pakuksid alaealistele töötamise võimalust? See on tähtis just seetõttu, et noortel tekiks tööharjumus, arusaam töökultuurist ja oma valmidusest tööturul hakkamasaamiseks, edasiõppimiseks.

Eesti Töötukassa Võrumaa osakond kutsub üles kõiki Võru maakonna ettevõtjaid pakkuma tööd 13–16-aastastele noortele, sest tulevik on nende kätes!

GEA MERISTE,
Töötukassa Võrumaa osakonna tööandjate konsultant

Värskas Gümnaasium sai auhinna maailmapäevade korraldamise eest

Veebruari keskel toimus Tallinnas MTÜ Mondo ning Maailmakooli tänuüritus maailmapäevade korraldamise eest ning peaauid hind omistati Värskas Gümnaasiumile.

Maailmanädal „Avasta Aafrikat!“ toimus eelmise aasta novembri lõpus ning päädis detsembris heategevusliku kohvikuga, mille tulu annetati Aafrika külakogukondadele kitsede, kanade ja jalgpallide ostuks.

Nädala jooksul toimus koolis mitmekülgne programm, mille raames õpiti tundma Aafrika kirjandust, kunsti, kliima- ja rändeprobleeme, araabia keelt, ajalugu ja palju muud. Üritust korraldas ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Helena Elgindy ning oluline osa oli kõikidel õpetajatel, kes teemat enda tundidesse lõimisid.

Üritus korraldati UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmena, mis on eesmärgiks võtnud kasvatada avatud, keskonnast ja inimestest hoolivaid ja ühiskondlikult aktiiv-

Värskas gümnaasiumi ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Helena Elgindy.

Foto: erakogu

seid inimesi.

Peaauidinnaks on võimalus

sõita 2022. aasta kevadel One World dokumentaalfilmide

festivalile Prahas.

Setomaa Valla Uudised

Raamatute sadu kooli raamatukokku

HELENA KUDRE

Värskas Gümnaasiumi raamatukogu juhataja

Värskas Gümnaasiumi lugejad on rõõmsad, sest kooli raamatukogu täienes hulgaliselt uute raamatutega.

Kooli on saadud tasuta raamatuid sel õppeaastal kokku 200 teavikut:

- „Lugemisisu“ projektiga – uuemaid populaarsemaid noorteraamatuid 40 tk;
- Seto Instituudist – setokeelseid raamatuid 100 tk;
- Hoiu-Laenuraamatukogust – rahatarkuseraamatuid 10 tk;
- Võru Keskraamatukogu Lasteosakonnast – mitmesuguseid raamatuid 50 tk;
- ostetud ka elulookirjandust ja õppekirjandust 20 tk.

Kooli raamatukogu osaleb põnevates lugemist innustavates projektides:

- rahvusvaheline „Meie väike raamatukogu“ 1.10.2021 – 1.06.2022. Osalevad 1.–2. klassi õpilased.
- üleriigiline „Lugemisisu“ 1.10.21 – 31.05.2022. Osalevad 1.–4. klassi õpilased.
- Nukitsakonkursi hindamine 6.01.–23.02.2022 Osale-

Värskas gümnaasiumi lapsed raamatuid hindamas.

Foto: Helena Kudre

vad põhikooli õpilased.

Projektides osalemine pakub lisaks lugemisele veel palju põnevaid võimalusi: küll ajakirja valmistamist, kahooti jm. Muidugi kõige põnevam on lugemispasjade täitmine, et kevadeks uhket diplomit saada! Mõnusat raamatukogude aastat! Kõik loevad!

Lõuna-Eesti liigub üheskoos Euroopa kultuuripealinna tiitliaasta poole

ANNE LAANEOTS

Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 Lõuna-Eesti koordinaator

Aasta tagasi jaanuarikuu lõpus sõlmisid 20 Lõuna-Eesti omavalitsust koostöölepingu Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 ettevalmistamiseks ja elluviimiseks. 12 kuud on möödunud erinevate ettevalmistustööde tähe all. Esimesi silmaga nähtavaid ja käega katsutavaid tulemusi saab näha juba sel aastal.

Tänavu on kõige olulisemaks ülesandeks Lõuna-Eestis regionaalse taotlusvooru kaudu leida projektid ja nende eestvedajatega kokku leppida sündmustes, mis esindavad Lõuna-Eestit Euroopa kultuuripealinna programmis. Samal ajal toimub ka Tartu linnas rahvusvaheliste projektide taotlusvoor.

Ettevalmistused regionaalse taotlusvooru jaoks algasid juba aasta tagasi. Vedasime neid koostöös regionaalse ekspertkomisjoniga, mis koosneb Lõuna-Eesti maakondlikest kultuurijuhtidest. Ühiselt töötasime välja regionaalse taotlusvooru protsessi ja tingimused, mis põhinevad kultuuripealinna loominguksel kontseptsioonil „Ellujäämise Kunstid“.

Mais ja juunis tutvustasime taotlusvooru Lõuna-Eesti kõikide omavalitsuste kultuuriloojatele, mis koos Tartu linnaga Euroopa kultuuripealinna ette valmistavad ja ellu viivad. Kokku toimus üle Lõuna-Eesti 11 kohtumist, kus tutvustasime taotlusvooru eesmärgi ning tingimusi. Oktoobris oli meie laual 99 ideekavandit. Nende samade kavandite pealt esitasid ideede eestvedajad tänavu jaanuarikuu juba valmis projektid. Nüüd oleme jõudnud sinna etappi, kus regionaalse ekspert-

komisjoni, Tartu 2024 meeskonna ja loomenõukogu eestvedamisel toimub projektide hindamine. Suve alguseks on teada, millised projektid pürgivad programmi ehk saavad kutse produktsiooni läbirääkimistele, kus SA Tartu 2024 ja projekti elluviija vahel kõik olulised detailid kokku lepitakse.

Enamik programmist selgub sel aastal

Samaaegselt regionaalse taotlusvooriga, mille kaudu selguvad sündmused, mis hakkavad toimuma kultuuripealinna aastal Lõuna-Eestis, toimub ka Tartu linna rahvusvaheliste sündmuste taotlusvoor. Koos projektidega, mis olid kirjeldatud Tartu 2024 poolt Euroopa kultuuripealinna konkursi kandidatuuri- raamatus, on aasta lõpuks teada u 75% Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 programmi jõudvatest sündmustest. 2022. aasta on igati märgiline, sest teeme otsuseid, mis mõjutavad meid tiitliaastal! Samuti on vaja kaaluda, millised juba olemasolevatest Lõuna-Eestis toimuvatest sündmustest, mis „Ellujäämise Kunstide“ väärtusi kannavad, võiksid olla osa kultuuripealinna programmist ning mis oleks nende uudne aspekt kultuuripealinna aastal.

Kuna möödunud aasta kulges paraku paljuskoroonaga seotud kitsenduste tähe all, siis vaatamata sellele püüdisime teha Lõuna-Eesti omavalitsuste vahel võimalikult palju koostööd kultuuripealinna nimel. Seda nii omavalitsustajate tasandil, kes moodus-

tavad Tartu 2024 Omavalitsustajate Foorumi, kui ka iganädalaselt, maakondlike kultuurijuhtidega. Lisaks kohtume kaks korda kuus kõigi omavalitsustest kontaktisikutega, kes kultuuripealinna teemadel omavalitsustes järele hoiavad ja vajalikke teemasid eest veavad. Tõsi, tulenevalt COVIDist on kohtumised olnud enamasti Zoomis.

Kõige meeleolukam oli kindlasti omavalitsuste esindajate möödunud sügisene ühisviisit Kaunas, et näha, milline on olukord paari kuu pärast algavas Euroopa kultuuripealinna. Ka see aasta seame sammud Kaunas, et koguda inspiratsiooni ja nippe, kuidas 2024. aastat võimalikult hästi korraldada. Kaunas 2022 regionaalne koordinaator on veebruaris ka Eestis ja kõigil meie omavalitsustest kontaktisikutel on võimalik temaga kohtuda ja Kaunas ettevalmistustest ja koostöö kohta küsimusi küsida ja nende kogemustest õppida.

Huviline, hüppa paati

Selleks, et kõigil lõunaestlastel oleks võimalik kultuuripealinna eesmärkide ja plaanidega tutvuda ja oma mõtteid jagada, osaleb Tartu 2024 tiim ka tänavu Lõuna-Eesti suursündmustel. Tänavu on eesmärk olla kohal iga omavalitsuse ühel suursündmusel.

Soovime, et Euroopa kultuuripealinna korraldamise ennetamatuks võimalusest motiveeritud inimesed saaksid olla osa kultuuripealinna tiimist. Nii nagu 2021. aastal, saab ka käesoleval aastal panustada kultuuripealinna vabatahtlikuna.

Möödunud aastal aitas Tartu 2024le kaasa 100 vabatahtlikku.

Lõuna-Eestisse, seekord Põlva maakonda, tuleb käesoleval aastal ka kultuurikorraldajate teadmiste ja oskuste edendamiseks mõeldud Kultuurikompassi konverents. Möödunud aastal toimus see Võru maakonnas ja ülemöödunud aastal Viljandis. Uudisena on ka 14–19-aastastel Lõuna-Eesti noortel võimalik tulla kultuuripealinna tiimi sündmuste korraldamise oskusi ja kogemusi omandama. Selle uue ettevõtmise nimi on Tartu 2024 Extended. Käesoleval aastal alustab programmi esimene lend, järgnevatel tulevad uued.

Loodame ja teeme tööd selle nimel, et Lõuna-Eestis toimuv, nii Euroopa kultuuripealinna ettevalmistused kui kõik muu eriline jõuaks paljude eestlasteni. Nii oli Eesti üks populaarsemaid telesaateid „Terevisioon“ külas Lõuna-Eestis. Siit läks möödunud aasta lõpus ja käesoleva aasta alguses eestrisse kokku viis saadet, üks igast maakonnast. Samuti kandis Eesti Rahvusringhääling üle 22. jaanuaril Otepää Keskvaljakul toimunud Tartu 2024 Otepää Talveõulaulupidu – menukat ja hoogsat kultuurisündmust, mis oli eelsoojenduseks kahe aasta pärast toimuvale Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 avatseremoniale.

Euroopa kultuuripealinna elluviimiseks tehtav koostöö, mida viib ellu Tartu linn koos 19 Lõuna-Eesti omavalitsusega – Antsla vald, Elva vald, Kambja vald, Kanepi vald, Kastre vald, Luunja vald, Nõo vald, Otepää vald, Peipsiääre vald, Põlva vald, Rõuge vald, Rõpina vald, Setomaa vald, Tartu vald, Tõrva vald, Valga vald, Viljandi linn, Võru linn ja Võru vald – on eesmärgipäraselt käima läinud.

Saatse Muuseum ootab kindaid

Muuseumi uue näituse „Õgal aasal omma piiri“ teostamiseks vajame setode kirikindaid. Eriti ootame Saatse nurgast pärit kindaid, kuid oodatud on ka kõikide teiste nulkade kindad. Kinda sisse palume pista väike lugu kinda kuduja ja võimalusel ka kudumise aja kohta.

Kindaid ootame 31. märtsini.

Kõik kinnaste annetajad saavad tänatud Setomaa Muuseumide kinkekaardiga, millega

saab ühekordselt külastada nelja muuseumikompleksi: Värskas Talumuuseum, Saatse Muuseum, Obinitsa Muuseum ning Värskas külastuskeskus e Reegi maja.

Info: Setomaa Muuseumid, Saatse Muuseum, tel 5342 1428; saatse@setomuuseum.ee. Võta julgelt ühendust. Koos leiame lahenduse, kuidas kindad Saatsesse jõuavad.

Setomaa Muuseumid

SETOMAA VALLA EAKATE ÜLIKOOL

Neljapäeval, 31. märtsil

KELL 11.00

SETOMAA KULTUURIKESKUSES

VANAVANEMATE

TÄHTSUSEST JA

ROLLIST LASTE ELUS

Mõtteid jagab LIILIA MÄND

sotsiaalkindlustusametist

KOHVI KÕRVALE VESTLUSRING JA ARUTELU

Osavõtusoovist andke teada hiljemalt 30. märtsiks oma seltsi eestvedajatele või vello94@hotmail.ee

TARTU 2024

Lumetõrje eeskirjad Setomaa valla kohalikel teedel ja erateedel

1. Tööde teostamisel juhinduda Majandus- ja taristuministri määrusest nr 92 „Tee seisundinõuded“, vastu võetud 14.07.2015, peatükk 4 „Talihooldus“, ja määruse lisadest 6, 7, 8 ning käesoleva tehnilise kirjelduse nõuetest.

2. Teedel lumekihi kriitiline paksus:

- 2.1. kohev lumi 10 cm;
- 2.2. sulalumi või lõrts 5 cm.

3. Lumevallide vahe mõõdetuna tee pinnalt 5 meetrit või kitsamal teel vähemalt sõiduraja laius. Lume- või lõrtsikihi paksust arvestatakse kinnisõidetud lumekihi pinnast.

4. Teedel ja tänavatel alustatakse lumetõrje hooldustsükliga peale lumesaju või tuisu lõppu ühe tunni jooksul. Lumetõrje peab kvaliteetselt olema teostatud 16 tunni jooksul (eriti suure lumesaju ja tuisu korral 24 tunni jooksul) pärast lumesaju lõppu.

5. Tööpäevadel alustatakse lumetõrjetöödega eelisjärjekorras õpilasveo liinide teedel, kindlustades tee läbitavuse vastavalt sõidugraafikule. Valla allasutuste teenindusmaal (koolide-lasteaedade parklad, sissesõiduteed) peavad lumetõrjetööd olema teostatud hommikul kella 7.00-ks.

6. Kui teeolud muutuvad eesmärgiks seatud seisundinõuetest halvemaks eriolukorra tõttu, siis pikeneb hooldetsükli aeg 24 tunni võrra.

6.1. Eriolukord on tugev lumesadu (üle 10 cm lund 12 tunni jooksul), tuiisk kestvusega üle 6 tunni, jäite tekkimine kestvusega üle 4 tunni ja muudest erakordsetest ilmastikunähtustest tingitud teeolude oluline halvenemine. Eriolukorra piirkonna kehtestab tee omanik talihooldust teostava isiku ettepanekul. Vajadusel võrreldakse andmeid lähimate meteoroloogijaamade andmetega.

7. Lume sahkamisel tuleb hoiduda mahasõitude ja suubuvate teede ummistamisest.

8. Erateede omanikud peavad puhastama teeservad vähemalt 3,5 m kõrguselt ja 2 m laiuselt puude okstest, et oleks tagatud lumetõrjetehnika ohutu juurdepääs majapidamistele. Kui seda nõuet ei ole täidetud, on lumelük-kajal õigus jätta see teelõik lükkamata, tehes hetkeolu-korrast pildi.

9. Ilupõõsad, puuistikud, kivid, kanalisatsioonirajatised, truubid jms tuleb tähistada viisil, et need oleksid nähtavad ka pimedal ajal ning olenemata lumekihi paksusest (nt tähistada helkurribadega, postidega). Märgistamata objektide kahjustumisel kannab kulud kinnistu omanik.

10. Teenuse pakkuja ei ole kohustatud puhastama hoovi.

11. Teenuse pakkuja peab ruumi võimaluse korral puhastama majapidamise juures platsi, mis on vajalik sõiduauto või prügiauto ümberkeeramiseks.

12. Kohalik omavalitsus ei korralda lumelükkamist ega muud talihooldust erateedel juhul, kui tee on paigaldatud sõitu keelav liiklusmärk (märk nr 311), sissesõitu keelav liiklusmärk (märk nr 331) või mõni muu edasisõitu keelav liiklusmärk või takistus. Teavitussilt ERATEE ei ole sissesõitu keelav märk. Palume liiklusmärgid eemaldada või märkidele peale panna kilekott, et teostataks lumelükkamist.

Raul Kudre pälvis aasta spordipreemia

INDREK SARAPUU

Setomaa vallavanem Raul Kudre pälvis tänavu kõrge tunnustuse – Eesti spordi aastapreemia.

Kudre saavutuste hulka möödunud aastal lisandus lisaks edukale treeneritööle omani-

melises tiimis Eestis toimunud suusaorienteerumise maailmameistrivõistluste, juunioride maailmameistrivõistluste ja noorte Euroopa meistrivõistluste peakorraldamine.

Lisaks Kudrele pälvisid preemia ka Rasmus Mägi, kes saavutas olümpiamängudel 400 meetri tõkkejooksus

7. koha, samuti ujumise lühiraja Euroopa meistrivõistluste hõbemedalist Eneli Jefimova ning WTA finaaltorniiri finalist ja nelja WTA turniiri võitja Anett Kontaveit.

Raul Kudre sõnas, et sellesse auväärsesse rivisse on meeldiv kuuluda ja et preemia ise on üllatav.

„Aga kõik me oleme tavalised inimesed ja tegeleme oma meelisaladega ning panustame sinna,“ leidis Kudre. „Hea tunne on, et märgatakse ka nn mitte väga kuulsatesse spordialadesse panustajaid.“

Suusaorienteerumine on kujunenud Setomaal teiste kõrval number üks esindusalaks.

Taarka Pärimusteatri igatsust täis setokeelne olustikudraama etendub ka sel suvel

KELLY KITTUS

Ilmar Vananurme samanimelisel näidendil põhinev „Petserimaa igatsus“ jõudis Urmas Lennuki dramatiseeringu ja Helena Kesoneni lavastajakäe läbi Setomaal Heina Künis lavalaudadele möödunud aasta 31. juulil. Piirideülesest armastusest kõnelev olustikudraama jutustab paralleelselt ajakirjaniku Pauli ja Petseri neiu Valli suhtesaagaga ka seto rahvale valusa kontrolljoone tekkimise ja selle keskel olemise loo.

Lavastaja Helena Kesonen: „Ma jubeselt ootan, kuidas see vana küün unustatud maanurgas taas ellu ärkab. Kevadel paneme jälle veevannidesse umbrohud kasvama ja külvame Pauli vanaisa hauale rukkiseemne. Siis pühime vana-kappidest tehtud kloostriseintelt talveväsimuse ja peagi ilmuvad oma nurkadest kohale kaks armastajat Paul ja Valli, et taasluua ühe maa ja ühe armastuse lugu. Paul ja Valli on kui Koit ja Hämarik, kelle armastus saab süttida ja kustuda ainult siis, kui publik sellesse rohtukasvanud küüni tee leiab.“

Lavastuse kandvaks liiniks

on piirid. On piirid, mis on riikide vahel, kuid veelgi ahista-vamad on piirid inimeste sees. Need piirid kontrollivad piirivalvuritest karmimalt ning iseendalt jääb vaid küsida, kas ma ületan iseenda, sammun oma unistuste suunas, püüden ideaalide poole või vantsin unustuse teed. Meis kõigis on peidus sisemine jõud läbi rohtukasvanud teed edasi liikuda ning selle jõu allikaks on tihti üks sõnastamatu igatsus.

15. juulil tuuakse igatsusdraama taas lavale Petserist kõigest kaheksa kilomeetri kaugusele jäävas Säpina külas asuvas heinaküünis. Näitlejatenastuvad üles Siim Angerpikk, Jekaterina Moskalenko, Lauli Koppelmaa ja Agur Seim. Lava ja kostüümid on kujundanud Triinu Pungits ning valguskunstnik on Enor Niinemägi (Tartu Üliõpilasteater). Lavastuses kõlab 2020. aasta muusiku tiitli pälvinud Mari Kalkuni autorilooming.

Etendused 15., 16., 21., 22., 23., 28., 29., 30. juulil kell 19 Heina Künis. 30. märtsini on Fientas müügil sooduspiletid.

Valli (Lauli Koppelmaa).

Foto: Triinu Pungits

Transpordiameti Võru teenindusbüroo: ajamahukate teenuste broneering hoiab kokku kliendi aega

Alates 14. veebruarist on Transpordiameti Võru teenindusbüroo töökorralduses mõningaid muudatusi, mis on tehtud enimkasutatavate ja ajamahukamate teenuste – nt sõiduki registreerimiseelne kontroll ja teooriaeksamid – paremaks ajajuhtimiseks nii kliendi kui teenindusbüroo vaates.

„Võru teenindusbüroo toimingutest moodustavad lõviosa ehk 80% sõiduki registreerimiseelne kontrolli toimingud. Kuna registreerimiseelne kontroll on toiming, mida ei saa sooritada e-teeninduses, pakume seda toimingut teenindusbüroos kõigil viiel päeval eelbroneeringute alusel,“ ütles Transpordiameti piirkonna juht Anneli Noobel. „Soovitame klientidel võimalusel kasutada registreerimiseelset kontrolli toimingute jaoks just teisipäeva ja neljapäeva, sest siis on teenindajad keskendunud ainult nendele toimingutele ning teenindus selle tõttu kindlasti kiirem ja sujuvam. Vastavalt klientide vajadusele saame paindlikult lisada juurde registreerimiseelset kontrolli ja teo-

Pane tähele!

Transpordiameti Võru teenindusbüroo töökorraldus alates 14.02.2022

Registreerimiseelne kontroll ning teooriaeksamid:

E-R kella 9–17, teenindamine ainult eelbroneeringute alusel. Kliendiinfo tel 620 1200.

Kõik muud teenused:

E, K ja R kella 9–17, lõuna kella 12–12.30. Teenindamine nii eelbroneeringute alusel kui ka ilma broneeringuta. Kliendiinfo tel 620 1200

Aja broneerimine <https://broneering.transpordiamet.ee/>

Tähelepanu! Teenuseid (v.a registreerimiseelne kontroll ja teooriaeksamid) saab kasutada ka e-teeninduses.

riaeksami läbiviimiseks eelbroneeritavaid aegasid.“

Klientide kohapealse ooteaja vähendamiseks ning COVID-19 olukorraga arvestades teindatakse kahel tööpäeval – teisipäeval ja neljapäeval – kliente ainult eelneva ajabro-

neeringu alusel. Samuti vastavad klienditeenindajad neil päevadel klientide kirjalikele pöördumistele, kuid teenindussaal ilma eelneva broneeringuta sisseastumise võimalust neil päevadel ei ole. Eelbroneeringuid saab teha Transpordiameti kodulehel ja kliendiinfo telefonil 620 1200.

Esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel on Võru teenindussaal avatud ning teha saab kõiki toiminguid – ka neid, mida eelbroneeringu alusel pakutakse ülejäänud päevadel. Muidugi saab klient ka esmaspäevaks, kolmapäevaks ja reedeks aega broneerida ning seda kõikide teenuste toimingute tegemiseks.

Transpordiameti e-teeninduses saab vaadata enda juhtimisõigust tõendavate dokumentide andmeid ja teha nendega toiminguid. Lisaks saab vaadata nii maismaasõidukite andmeid, teha nendega omanikuvahetuse ja registri toiminguid. Viimati lisandusid e-teenindusse väikelaevade ja jettide andmed ja võimalus vormistada omanikuvahetus.

Transpordiamet

MTÜ Piiriveere Liider võtab vastu projektitaotlusi

MTÜ Piiriveere Liider taotlusvoor on avatud 14.–24. märtsini 2022.

Toetust saab taotleda meetmetest: Meede 1 – Elukeskkonna arendamine; Meede 2 – Ettevõtluse arendamine; Meede 3 – Ühistegevuse ja koostöö arendamine.

Toetust saavad taotleda Rāpina, Setomaa, Rõuge ja Võru vallas haldusreformile eelnenud piirides endises Meremäe, Misso, Mikitamäe, Orava, Rāpina ja Vārka vallas tegutsevad ettevõtjad, mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud ja kohalikud omavalitsused.

Projektitaotlused tuleb esitada e-PRIA keskkonnas.

Projektitaotluste hindamise tähtaeg hiljemalt (tegevusgruppis): 10. juuni 2022

Täpsem info ja nõustamise kontaktid: www.piiiriveere.ee

Piiriveere Liider

Tule osale!

Alustava ettevõtja baaskoolitus 2022 Võrus

22.03 - 11.05

Kristo Krumm

Urmas Kamdron

Elmo Puidet

Lisainfo ja registreerimine www.vorumaa.ee

Obinitsa küla, lähembi ni kavvõmb maa viikingiaol

HÕRNAAARE

Määne olle ilm mustõhavva

Tiidusmehe’ nägevä’ maad kapatadõh, õt aastakil 536–537 läts parhillatsõl Läti, Leedu, Lõuna-Rootsimaal ja Põhja-Säksamaal ilm väiga kül-mäst. Arvatas, õt tulõmägi parhillatsõh Ameerikah hiit tuld, kivve ja tolmu korgõhe taivahe. Ilm läts pümmest inämp ku aastagast aost. Vannoh laulõh lau-lõti, õt kuis ullidu külm ja suurõ lumõga talv olle jarest kolm aastakka. Rahvas kas külmi ar’, kuuli nälga vai rännäs umast kotost minemä.

Parhillanõ Eesti jäie ka tuu külmä kätte. A ku muial kattõ rahvas ar’ suutumast, sis mi kandih paistus elo õks edesi minevät – tuuperrä õt kääpõt tulõ mano ümbre Peipsi-Pihkva järve ja mi kandi jõki ja uiõ ümbre. Ku om inemisi matta’, sis tuu tähendäs, õt inemisõ’ elli’ mi maiõl edesi. Sakalova palo, Tedrepalo, Härmä, Korsa-palo, Küllätüvä, Piusa, Tudõrna, Soena, Tammõ, Lindora kääpä’ ütlesse’, õt rahvast siia jäie. Sakalova palo kääpä’ ütlesse’, õt Obinitsa küla rahvas jäie elämä. Ilm naas 800–1250 vaihõl läm-mämbäst minemä.

Minkõst eleti, midä tetti

Põldu peeti, ilma külmembäst mineki aigu joudsõ mi maiõl rügä. Kesõv olle inne pääminõ söögivil, a ku külmäga kesõv ikaldu, sis rügä, mia inne kasvi ku prahihain, jäie kasuma. Rügä andsõ siimnegi tagasi, ku töösõ’ vilä’ anna-s tuudki. Upa, her-nest kasvatõdi, lina ja kanep ka joudsõ põllu pääle. Kanepist saiõ kapla, rõivast sälgä, kanepist saadi arvada’ maaslat nigu linastki. Maad hariti kõpla vai konksadrage. Vilja põimti kas tsirbiga vai niideti vihkahtiga. Vili surbtu uhmroh suurmist vai katõ kivi vaihõl hõõrti jahust. Ni ku ao’ lätsi’ muudsampast, sis:

Kivi tuudi Kijjovasta, kivipoolõ Poolamaalta, kivivitsa’ nuu’ Vinnemaalta ...
– saiõ tšuut kergemp pudru ni leeväjauhha perrele tege-

minõ. Kallo püvveti võrguga – nii saiõ parembahe kätte. Kudõmisõ aigu võeti viist vällä nii pallõ, ku saiõ. Kala kuiva-misõga saiõ kallo süvvä’ suvõl ruvvana vai võtta’ pikembä tii pääle üteh. Peeti lambit, lehmi ni kitsi, tsiko, hobõsit. Mõt-sast püvveti oravit ni jõkist, uiõst koprit. Miimõtsust saadi miitsirkõ käest mett ja vahha. Vaha läts kaubast sis, ku ker-kit nakaş kerkümä meist hum-mogu ja õdagu puul. Kündlit palotõdi sääļ kõrdapite ja vahal olle minekit. Setomaa olle’ vii-mätse’ miipedajä’ perrä jäänü’ Obinitsa küla ümbre viil 15 aastakka tagasi. Viimäne näist saiõ Tääglüvä-Obinitsa nurmõ pääl ni parhilla’ om pikäle Tääglüvä küla hällüplatsil.

Kopra liha olle söögist, a nahk läts kaubast. Mi kandi rahvas olle kõva kauplõja ni kop-ranaha’, oravanaha’ lätsi’ kav-võndõhe – idamaadõhe vällä. Kuis tuu käve? Piusat müüdä parhillatsõhe Pihkva järve. Obi-nitsa miihil tulles arvada’ Koro-dissa liinamäel ette näüdädä’, midä viias, vaest tulles tšuut hõpõvalgõt ka vahilõ tsilga-huta’. Ni sis jo sõidõti Pihkva liina. Hilana Taarka laul’

„Lätsi ma mõtsa käuma, löüse kuusõ kuu valu, löitse pähnä päävä valu. Otsa’ olli’ täüs oravit, ladva’ laanõ linnukõisi.“
Juusk kodo ja kõnõli velele, veli kullõl sõsarõ sõnna.
„Lask timä otsast oravit, ladvast laanõ linnukõisi, veie müügist müürü pääle, kaubast kaalu lavva pääle.“
„Velõ töiõ iks rahha ratastõga, vaskirahha vangõrdõga, töiõ iks kulla kübärä tävve, hõbõhõt hõlma tävve.“

Ku kaubamiihilõ, kauba-säksolõ taheta-s umma kaupanda’, sis sõidõti es jiulaivuga Pihkva Imäjõkõ pite ülesvuulu, vaihtõpääļ veeti paatõ maad-pite, sõidõti tšuut järvi ni jõki pite, koon’ saadi Dnepri jiuni. Tuudpites Kiiovahe ja sääļt edesi jo lõunamaa laatu pääle. 1300 aastakka tagasi käve Narva jõkõ, Peipsit ja Pihkva järve müüdä suur kaubatii vai Hum-mogutii Araabia ja Pärsia mai-õni vällä. Põhamaa miihist, kiä’ kaupli’ kopranahkuga Bagdadi

liinah, om kirotanu opõtõt Pärsia miis ibn Hurdabdihi. Tagasi tuudi hõpõvalgõt ja õgasugu-matsi ilosit võõramaa asju.

Mis mi ümbre sündü

Mi lähkoh olle tuudaigu suu-rõmbast liinast Pihkva. Jo 7000 aastakka eleti sääļ, katõ jiu kok-kosaamisõ kotusõh. Om olnu palamisi ja mõni aig saiõs lii-namägi tühält. Obinitsa ümbre olle’ liina’ parhillatsõ tiid-misõ perrä Hinnialah, Rõugõh, Korodissah, Irboskah. Irboska ja Pihkva arvatas olõvat Rõugõ hõimu liin. Pihkva liinaasõ-mõlt lüüt hüdseproomi’ näü-täse’, õt 860. aastagal om olnu suur palang, koh vana liin om ar’ häõtet. Tuust aost om kroo-nikih kirotõt, õt valtsi’ var-jaagi’ tšuudõ, krivitšidõ, slo-vene, vesse üle, a rahvilõ tuu meeli-s ni kihodi’ nimä’ var-jaagi’ üle mere minemä. A kääni’ sis rahva’ ütstöõsõ vasta ni rahhu olõ-s näide vaihõl. Pääle midä tšuudi’, krivitši’, sloveni’, vessi’ lätsi’ varjaagõ mano, kedä kutsuti russõst. Ja ütli’ sis russõlõ: „Mi maa om ilmkistumalda suur ja rikas, a kõrda olõ-i. Tulgõ’ mi üle kõrda pidämä.“

Saadõti kolm velja: Rjurik russõ mano Vana-Laadogahe, Sineus vesse mano Valgõjäre-vele ja Truvor nerja tšuudõ mano Irboskahe. Om peris kim-mäs arvaminõ ja ka tiidminõ, õt sis olle Irboska tuu kotusõ pääl, midä peräst Pihkvast naati kutsma. Selle õt kolmandast lii-nast, mis Pihkva jiu ja Pihkva Imäjüi vaihõlõ ehtedi – sääļt om lüüt pallõ skandinaavia moodu perrä tett ehtit ni asju. Arvatas, õt sääļ olle kõrdapite perrit Skandinaaviast elämäh. Ni mi mehe’ ja naase’ puttu’ näidega kokko. Kaubõldi, käuti üteh kauba- ja sõareisel. Vaest ka ilotõdi. Vabarna Annegi om laulnu:

„Võti ma iks viije siis viikin-gilta, põlluaäle ma kaubapoi-silt ...“

Anne eis’ viikingit saa-s nätä’ – ku vabadussõa aigu trehväs Petsereh Taani vabatahtlikkõ nägemä – a timä hõim muistõ-havva külh.

Kirju perrä arvatas tuu olõvat sündünü 862. aastagal. Pia kats

Eestit mõõtanu kaubateie kaart. Allikas: Kiudsoo, M. 2016. Viikingi-aja aarded Eestist. Idateest, rauast ja hõbedast. Tallinn, juun. 2

velja – Sineus ja Truvor kuuli’ ni Rjurik nakaş valtsõma näide liinoh ja maijõ ni vessi pääl. Vanno kirjo perrä kats Rjuriku sõamiist – Askold ja Dir, palssi’ lupa sõita’ Pihkva Imäjõkõ pite edesi, joudsõ’ Dnepri pääle ja sääļt parhillatsõ Kijjova kotsil tõmpsi’ laiva perve. Liinarahvas tulles kaema sõa- ja kaubamiihi ni jutu seeh tulles vällä, õt Kii-jovah olõ-i valtsõjat ni massõ korjasõ’ näide käest kasaari’. Jäijje’ sis Askold ja Dir Kijjova liina ja maa korgõmbist. Leije’ kasaari’ minemä, ku viimätse’ tullu’ andidõ perrä. Askold ja Dir käve’ ka Konstantinoopolit haardmah, a lää-s õnnõst tuuvoori.

Tuudaigu kuuli Rjurik 882, jätteh uma väiko puja naa-sevele Olegi vai ummakeeli Helge hoolõ ala. Oleg-Helge tougas, nigu tuudaigu pallõ’, laiva Pihkva Imäjüilõ ni joudsõ Kijjova ala vällä. Sääļ laskõ tä surmada’ uma’ hõimlasõ’ Askoldi ja Diri, näüdäteh väiko Igori pääle ja üteldelh: „Sjo jest sõn Rjurikov“, seto keeli „Soo om Rjuriku poig“. Šooga saiõ Hummogutii Narva ja Neeva jiuist koon’ Kijjovani üte valtsõ-misõ ala – taad loetas ka Russi vai mi keeli Vinne riigi alostu-sõst. Pääliinast säeti no’ Nov-

gorodi asõmõl Kijjova. Rahvit, kiä’ sääļ riigih elli’, olle pallõ, kedä parhilla’ kutstas soomõ-ugrilaisist ja kohe loe-tas karjalasõ’, isuri’, vadjalasõ’, vepslasõ’, merjalasõ’, murom-lasõ’. Tšuudõst mõtõldas parhillatsit setosit ja võrokõisi, kinkõ kodo olle suurõmbah jaoh ümbre Pihkva järve ja Peipsi ni Pihkva järve takah, koon’ Väina jiuni vällä. Sis parhillatsidõ lätläisi, leedulaisi vana-vana-vanavanõmba’, kinkõ elämisõ’ olle’ ka inämbä hummogu puul. Ni sis parhillatsidõ valgõvind-läisi ja ukrainlaisi esivanõmba’. Rahvalõ pääliinast olõ-s pal-lõ tolku – tähtsä olle uma pereh, hõim, sis uma küla ja kant. Tähtsäst peeti ka liina, koh kaup tegemäh käuti – umma müümä ni võõrast ostma. Liinoh naksi’ olõma jo meistri’, kiä’ teie’ vigurambit asju, midä õga talo inämp jovva-s vai mõista-s tetä’. Liinast sai suula, hõpõrahho, pottõ, hüvvi oda-otsõ, kirvit ja väitsi, kimmim-bilõ miihilõ kaalaraudu, naisilõ kaalakõrdu ja luust kammõ. Obinitsa ja mi kandilõ olle säntsest suurõst kaubaliinast Pihkva. Jouti ka Novgorodi, Kijjovahe, Konstantinoopolihe ja sääļt viil edesigi. A Pihkva olle mi rahvalõ õks päämitsõst

kauba- ja pääliinast. Tuust aost om tiidä’, õt nõuti jo ka kor-gõmbidõlõ massõ masmist. Massu võeti tuuh, midä mänt-segi kandi mõts, vesi ni maa inämbä andsõ. Mi kandih olle’ nuu’ naha’ – õks kopra, orava, nugisõ uma’. Ni mesi ja vaha, tõrv, lina. Mõnõh paigah olle ka sääne kõrd, õt tulles süütä’ määnegi aig vürsti, timä sõa-miichi ja näide hobõsit. Samal aol mõistsõ vürst kohut ni andsõ õigust.

Om arvaminõ, õt mi, tšuudõ maiõ pääl olli’ uma’ kuninga’, kiä’ käve’ õkva Kiievi vürsti ala. Ni ku vürst vai sõakorgõmp läts sõtta, sis tulles sinnä’ anda’ miihi. Noorõmba’ tšura’ lätsi’ ka hüämeelega, saiõ’ ilma ja rah-vast nätä’, ku retk kõrda läts, sis hõpõvalgõt ja muud parem-bat kraami ka kotti ni paati. A võidsõ ka tõisildõ minnä’:

Sõalauluh tulõ papõr paja pääle – „Sõsarilõ sõtta minnä’, velitsilla kodo jäiä“.

Veli küsüs sõsaralt:
„Sõsarõni armahani, kallis lats sa imekana, kas om julgu järgi joosta’, ommõ pääd ka pää sul rako?“
Sõsar vastas, õt olõ-i! Veli lubasi es sõsarõ iist sõtta minnä’. Sai sõah käutus, joudsõ hobõsõ sälah kodo moro pääle:
„Tulli maalõ sis mafa vellõ, liike maalõ tä linikelle, kõndõ maalõ kõrikõllõ. Lätsi sis oikih olilõ, päädä põtõh pähütsille: vellõ oll’ väega väsinü.“

Rjuriku poig Igor võtt hindäle naase Pihkva Imäjüi veerest, umanimega Helga, mis peräst kääneti Olgast. Näil olle poig Svjatoslav, kinkõ puja’ olle’ Vladimir ja Jaropolk. Jaropolk käänd’ Vladimiriga tüllü, vii-mäne pagõsi kõrrast ummi mano parhillatsõhe Rootsi – kõfas kokko sõaväe, haard’ üteh ka Novgorodi ja Pihkva ümbre tšuudõ ni läts Kii-jova pääle. Nigu õks tuudaigu – Jaropolk tapõti ni Vladimir nakaş ütsindä valtsõma. Timä lask hinnä 988. aastagal risti’ Konstantinoopoli papõl.

Kõigil näil suurõmbil 862. koon’ 988. aastakani olle nõv-vumiihi ja sõasuurõmbit ka tšuudõ siäst – ni kimmähe olle sääļ mi esivanõmbit. A šoo om järgminõ lugu.

Seto kevväi nakas timahava pääle Talinah

Veerna Vorkats 9. veebruari proomih.

Toomtalu Ingridi pilt

TORMI PIRET

Talina liinah Tatari uulitsah om tandso- ja kultuurikodo Modus, koh õga kesknätäl käu kuuh kultuuriklubi Setoluu’. Timahava omma’ nuu’ kuuhkäumisõ’ õkva ku vahtsõlõ elolõ herä-nenü’. Sündünü om setokiilne tiaatre Veerna Vorkats, määne pruum joudu katõ etendüsega ütekõrraga.

Edimäne om sõnalavastus „Joorkakõsõ säidse sõpra“ seto keeleh vällä ant raamadu „Jus-

sikõsõ säitse sõpra“ perrä. Kõl-bas kaemisõst õgalõ ütele, a eisheränis hõste latsilõ. Näü-temäng om üteh kaehusõh ja kohki 45 mintat pikk. Tõõnõ om muusigalavastus „Tandso-tahvaja’ ni laululaaditaja“., koh saa nätä’ tandsmist ni kuulda’ setokiilsit laula, mia’ olõ-õi leelõlõlõlõ’.

Inäbüs laulast omma’ tutva’, õnnõ seto keeleh lauldas näid arvada’ edimäst vuuri. Inäbüs tandsast omma’ samahtõ tutva’, õnnõ vahtsõhe vällänägemistõ pant. Karmoşkamängjä’ omma’

ka ütte haarõt. Etendüs om üteh kaehusõh pikkusõga kohki 30 mintat.

Mõlõbah etendüseh mängvä’ nii latsõ’ ku täüskasunu’. Mõlõba’ etendüse’ omma’ šood-muudu säet, õt näid saa mängi’ ütskõkk koh. Tiaatreh Veerna Vorkats olõ-õi elokutsõliisi näütletjit õi lauljit, õnnõ mõnõ’ elokutsõlisõ’ tandsja’. Tegemist om inemiisiga, kinkä jaost seto keele elohhoitminõ om süä-measi. Ti ankõ’ tiidä’, kohe ja määndsel aol om Veerna Vor-kats oodõt, ni mi olõ olõmah.

Seto kevväi nakas timahava pääle Talinah – aprillikuu perä-mädsel pühapääväl, 24. aprilli-kuu pääväl om mõlõba etendüse edimäne mängminõ. Õks umah kotoh – tandso- ja kultuuriko-toh Modus Talinah, Tatari uulits 64 töösõ kõrra pääl. Kaemis-kotusõ pallõmi inne kinni panda’ modus@swingtants.ee ja tuu iist massa’ 20 evrorahha kotus. Katõ etendüse vaihõl paktas ampsahuisi ja lonksa-huusi. Tereh tulõmast tiaatre Veerna Vorkats edeetendüsilõ Talinahe!

Süük ja kevväi

SARVÕ ÕIÕ

Söögist ja süümisöst kõnõldas pallõ, kukki' söögikraami saat hõlpsahe poodist ja eiski' süvvä' pia-ai tegemä, saat osta' valmi' söögi'. Söögist om saanu' turismi üts jago. Õgalpuul proomtas söögikraamist midägi' huvtavva vällä mõtõlda', õt olõs tõistagamanõ ku tõisil. Sööilma aigu om hüä elo, õga päiv om ku pidopäiv, õga päiv võit süvvä' praasni-gasüüke. Mõnõkümne aastaga iist olli' olõmah õgapäiväsöögi' ja pidosöögi'. Latsõiäh oll üts karamelkas suur kingtüs, no' latsõ', ja ka' eis', sortva', pilva' nõnaga', õt määne karamelkas om miiltpiteh.

No' om elo maal ka' liinaelo muudu, õt eis' pia-ai kõkkõ söögikraami kasvatamma ja eiski' uhkõ tehnikaga' saa-ai vai olõ-õi mõtõht põldu pitä'. Ku kõkkõ om üleveere pallõ, sis naatas kaema aoh tagasi, õt midä maaeloh vanastõ süüdi. Innidse' pidosöögi' olõ-õi täambätse külälisõ jaos pidosöögi', vaia kuvvagimuudu huvtavabas tetä', midägi' säänest mano panda', mia' om tuud kavvõlitsõlt maalt, ja kindlahe tulõ süük ar' ilosta'. Süvvä-äi inäp süümisõ vai nälä peräst, süvväs silmiga', süvväs illo.

Mi vanavanõbil oll süük, õt ello jäiä', õt süvvä' jakkusi' üle pikä ja külmä talvõ. Sis pilta-as nõnaga', õt soo kõlba-ai ja taad taha-ai. No' om nii hulga söögikraami, õt tuu kõõ siäst tulõ otsi' kõrralitsõlt kasvatõttut. Niisamata ku tsirgu' lindasõ' ja laiva' sõitlõsõ' üleilma, nii tuvvas söögikraamigi' tõõsõlt puult maakerrä – tuvvas säänestki' kraami, midä tunnõ-õi ja minkaga' olõ-õi harinu'. A vaia harinõda'! Vaia hafota', selle õt üldäs: võõras kraam om kihäle hüä.

Lihast kõnõldas pallõ. Mõista-ai arvu saia', õt kas süvvä' lihha vai jättä' söömälä', määnest lihha osta'. Kiä' parebahe

seletäs, tuu perrä kaudas. Õgas mi inäp väiga' rassõst tüüd ti-i, eiski' kauma pia-ai, sis muidogi' olõ-õi kihäle lihha vaia. A kas sukugi' olõ-õi vaia? A vaest liha olõ-õi inäp nii puhas ja hüä maiguga' ku innidse aol? Tsika tohi-i inäp manidagi', säänest kodoeläjät olõ-õi suutumast olõmah. Hallõ vahtsõ ao lat-sist, kiä' olõ-õi tsika nännü' ja joonu' lehmänisast nüsset vatuga' piimä. Lehmi olõ-õi kodolaudah, näid näe-ei hainamaa pääl, a kõgõ kuulsap süük om sõir. Sõir oll innidse aol pidosüük, kotoh niisamata tetä-äs sõira. Sõir om tsõörk ja kõllanõ ku pääväkene teno uma jalotavidõ kannu munnõlõ. Ku lehm oll kinni ja kana' luu-us, sis sõira saa-as tetä', a no' om kõik kraam poodih olõmah ja õga kell ku halgahas miilde, saat naada' sõira tegemä.

Õks kõnõldas, õt latsõiäh maal vanaimä tett söögi' olli' tõõsõ maiguga' ku parhillatsõ', kukki' noki' tetäs samanii ku innebidi. Anoma', aho', käe', söögikraam omma' tõistsagamatso' ja eiski' kotus, koh süüt, tege söögi maigu tõõsõst.

Pia tulõ paastuaig. No' jo mõtõldas, õt midä tuust kõõst söögikraamist jättä' kõrvalõ, õt midä tohit süvvä' ja midä tohi-i. Säitsme nädäliga' võit nälga jäiä'! Jää-äi. Kas piat parhilla' innist söögikommõht otsma ja tuust kinni pidämä, ku olõ-õi harinu' säänestmuudu süümä? Vaest võisi' mõtõlda' pääl süümisõ ka' tuu pääl, õt midä paastuaol tiit, koh kaut vai mäntsih kotussih jätät kau-malda'. Ku joosõ-õi õgalõ poolõ, sis om kihäl ja mõttil aigu hil-läkeiste keväjä poolõ liiku' ja tähele panda', kuis vahtsõlt luudus heränes, ja tuust kõõst sis umah kotoh hüvvämiilt tunda'.

Kevväi om vahtsõ ao ja elo päälennakkamisõ aig. Päivä om inäbä, pääväkese' omma' pikebäkese'. Panõ' kõkkõ tuud tähele, kullõ' ja kae', võta' hindä jaos aigu. Õga kevväi om meele päämäne kingtüs.

Teküs aasta alostus Seto Köögil

MALKOVI PILLE

Seto Kүүi tegevjuht

Peipsi Toidutii raamõh nakas 15. jaanuaril Setomaal säitsmeh kohvkuh pöörane täüskuu-üüsiüiminõ. Uma ussõ' ja moro tei' vallahõ Taarka Tarõ, Kirsi Talo, Inara Vanavalgõ Kohvitarõ, Seto Tsäimaja, kodo-restoran Maagõkõnõ ja Näpotüü kotus. Talvinõ külm ja tuulinõ õdak hirmta-as külälisi, õt väläh tulõ man kokko korjuda', süvvä', tandsi' ja laulda'. Huvi oll suur, taheti kokko saia', üts-tõist nätä' ja umma hüvvämiilt tõisiga' jaka'. Väläh tulõ man oll oholda' kogonõminõ ja tõistmuudu olõminõ.

Augustikuuh om juubõli kostipäiv. Kohvikidõpäävälä suu-rõbit tsihte säädeh loodami, õt õgah kohvkuh paktas Setomaa sõira, umaküdsõ leibä ja juubõli tähistämisõs torti, kreemi ja maiuisi. Tuu jaos pan-nimi kokko kooltuisi ria.

20. jaanuaril sai' Miktämäel Inara Vanavalgõ Kohvitarõ kokko sõirameistri' ja sõira valmstamisõst huvitõtt piir-kunna inõmisõ'. Huvi oll suur ja sõira tegemist opsi' sõirameistri' Inara ja Sirje. Mi näi, õt õgal tegijäl omma' uma' hüä' tarkusõ'. Sõira võit tetä' katõl moodul. Mi kõnõli ka' sõira geograafiltsõ tähise tähtsü-sest, õt kaitsa' mi traditsioo-

Sõira opitarõ Taarka Tarõh.

nilist sõira. Mi kõnõli, õt kuv-vamuudu saia' vajalik tähis ja mäntsit tegevuisi tuu jaos om vaia. Seto Tsäimaja and mõnõ ao peräst tiidä', õt nä sai' hindäle ka' „Sõira“ märgistüse. Pallõ joudu!

Edespiditsidõ tegemisi ja kuuhtüüplaani kokkosäad-misõ jaos sai' Hinniala küläh kokko MTÜ liikmõ'. Inne tüü-jutta kauti Päävapiüürdmisõ mäel ja Pudruplatsil, süüdi tulõ pääl tett Hinniala ilmalihalda' ruuga. Tegemisõ plaanõ aro-tõh ja tsihte säädeh mi küüse eishindä käest, õt kas Setomaa võisi' olla' Eesti Toidupiir-kund aastagal 2022. Kõik olli' üttele miilt – jah! Tulõmusõ' tuu aäa kottalõ mi saa tiidä' maikuuh!

Kostipäävälä mõtõldõh ja suuvõh, õt õgah kohvkuh olõs lavva pääl uma leib-sai, sis muidogi' mi kõrraldi leevä-küdsämisõ opitarõ. 10. veeb-ruuril Taarka Tarõh olnu' leevä-kooltusõl oll huvilisi parralt. Õt olõs mitund muudu leevätege-misõ tarkuisi, sis mi tei kee-dukohetusõga' leibä, tatrigu-

leevä kooriguleibä ja kürvidsä-saia, mia kõigilõ väiga' miildü. Käe' sai' jahuga' kokko ja kõtt hüämaigulist leibä-saia täüs. Ma anni mõnõ tarkusõ, õt midä võisi' paastuaol lav-valõ panda', näütüses erinevvi taimõpaatskatuisi.

9. märtsil om Kirsi taloh tortõ, rullõ, paatskatuisi oppa-misõ päiv. Paastuaol kõrraldõ-das ka' paastusüüke opitarõ, õt midä om innebidi süüd ja midä parhilla' saat tetä' ja süvvä'.

Inne suurt paastu (nakas 7. märtsil) maaselitsanädä-lil, 3.–6. märdsini omma' val-lalõ Seto Köögi uma' kodo' ja kohvigu': Taarka Tarõ, Kirsi Talo, Inara Vanavalgõ Kohvi-tarõ, Seto Tsäimaja, kodores-toran Maagõkõnõ ja Harrõoro Hämätüs. Nuil päivil pee-täs paabapraasnikka, küdsätäs

pliiine, süvväs võidu, kulatõdas, ilotõdas.

Vahtsõnõ mõtõh om, õt kõr-ralda' keväjätsel aol Obinitsa keskpplatsi pääl söögikasvata-jidõ, söögivalmstajidõ ja loo-makõisi laat. Sool aastagal om laat 24. aprillil kellä 10 kooni' kellä 15. Loomakõsõ' ja süük, kõik midä tahat tõisiga' jaka', tuu' kohalõ ja kauplõ', anna' niisamata ja vaelda' sõbraga'! Laadopääväl pandas üles ka' Kogokunna söögikaap. Kaap sai rahha kohaligu umaalgatusõ projektist. Õdagu kell 19 saat kaia' Obinitsa Uue Teatri liha-võõtõteemalist näütemängu „Põhitüü“.

Keväjätsel aol tulõ hulga tegemisi ja suvi saa olõma huv-tav! Ku eis' kohalõ tulõ-õi, õga sis tiidä' ja tunda' saa-ai! Kokkosaamisõni'!

Kostipäävä kirjapandminõ

- Kostipäävä kohvikidõ kirjapandminõ om päälle naanu', saada' uma suuv kyyk@setomaa.ee, sis mi saa ütehkuuh edesi toimõta'.
- Ku tuu aadress <https://forms.gle/Y2Ct9SB7NdgjFDjX8> hirmta-ai, sis sa saat uma soovi sääl kõrraga' ar' täütä'.

Kala säilitäminõ ja söögist tarvtaminõ setodõl ja rannavindläisil 1930. aastil

PURGE TIIA-LINDA

Joba aouulitsõlt omma' inemistõ elopaiga' kõüdet luudusõga ja kõgõga, midä sääl löüdis. Nuist kõkõ olulitsõmb om tiidäki' vesi ni säält saadav süük. Tuuperäst naati inemistõ elopaiku kõõ õks valima kotus-sihõ, koh oll' jõgi vai järv. Arva-dagi' oll' järveveeritsidõ kala-meeste elo ja olõminõ tõistmuudu ku sisemaa põllupidä-jidõ uma.

Adele Lübek om uurnu Setomaa ja Petseremaa setodõ ni Pihkva järve veeritsidõ rand-laistõ-kalameeste ello, ni tuudki, määndse' olli' setodõ ni vindläisi kombõ'. Lübek käve paigast tõistõ, küüsse õgasugumatsi asju inemistõ elo ni olõmisõ kotsilõ ni kirof tuu üles. Tuu tiidminõ om kõik kaasi vaihõlõ kõüdet ja alalõ hoiõd Eesti Rahva Muuseumih sääntsüh käsikifõh nigu nigu „Etnograafilisi kirjeldusi Setu-maalt" ja „Etnograafilisi märk-meid Petserimaalt“. Säält saa lukõ' ka kalapüüdmisõ ni söögi-tegemisõ kotsilõ Petseremaal.

Setodõ söögilavva pääl olli'

Kala kuivataminõ.

ERMi kogo pilt

pia säändsesama' söögi' nigu vindläisilgi, a üttele-tõist oll' ka veidõ tõistmuudu. Värskit kalla süüdi õks kõvastõ, kõkõ inämbä Kuulja ja Järvesuu vallah, a muial kah õks. Püvvet kallost keedeti jaahekalla (sülti), kala-liimi ja -piirakit vai sis praaditi kalla vähädse rasvaga panni pääl.

Nii setodõ ku vindläisi man olli' tunt rüäjauhast „kooorõ“ (taigna) seeh küdsõtt piiragu'. Piirakidõ sisse panti parembit kallo, nigu latkõtt, lutsu, ahunat,

panti ka särge. Ahunapiirakut tetti nii, õt tainas latsutõdi ohkokõsõst ja valõti pääl peo-täüs kiitmälä suurmit ja sis kilo-jago vai puultõist killo väi-gokõisi puhastõtt ahunit. Ahu-nikukõsõ' säeti ritta nii, õt pää' jäie' kõik ütele poolõ. Ku val-mis, vaotõdi taigna veere' katõlt puult keskpaika kokko. Suurmit oll' vaia panda' tuu peräst, õt kalast tulõva vii pidi' suurmõ' hindä seeh, sis jää-äs ka piiragu põhi vetel ja lää-äs otsani peh-mest. Lavva pääl panti piirak tervelt, säält sis õga süüja murd' tüükü uma tahtmisõ perrä. Sää-nestmuudu küdsedü kala' olõ-vat olnu' pallõ paremba' ku panni pääl praadidu'. Sagõhöhe panti leeväkohetusõ pääl kallolõ ala vai luidsatäüs peenõst surbit kardohkit.

Tindipiirakut tetti tuurist vai kuivatõtt kallost. Poolõtõõsõliit-rinõ kausitäüs tinte ja kulbitäüs ahoh havvutõtt suurmit siäti livvah läbi ni vaotõdi tainalõ. Inämbüiste panti mano viil ka ütts vai kats peenõkost jupast lõigut sibulat ja tsuut rasva vai võidu, paastuaol poslamaaslat.

Ruvva jaost keedeti suu-rõmbit kallo. Latigõleeme

kiitmisõst panti vette kol' puhastõtt ja jupõst lõigat lat-kõtt ni uma ar'nagemisõ perrä kardohkalipsõ vai sis lõigati keskmäne kardohk neläst. Maitsõ jaost panti näpootsa-täüs pipõrd ja terve sipul. Supp sai valmist, ku kardohk oll' ar' keenü. Kalaruuga keedeti lat-kidõst, ahunikõst ja havvist. Tindiruvvalõ anni' hüä maigu lauruvalehe' ja värski kapstas. Kalaliim, nigu vindläisi uhhaa, keedeti tuurist kusõkallost.

Liimi sai kiitä' kattõ muudu: 1) vesi aeti kiimä ja panti sisse puultõist liitrit kiisku, kee-deti nii kavva, kooni' kala' sai' pehme', sis kõfati kulbiga vällä vai kurnati liim läbi. Liimi võeti luidsaga leevä vai kardoh-kidõ kõrvalõ; 2) terve' koo-ridu kardohka' keedeti peh-mest, kõfati kardohka' vällä ni sama leeme sisse panti puhtast mõstu kusõ'. Lasti nuu' peh-mest kiitä' ja kurnati läbi sõgla. Kiä tahf, pand' maigu peräst ka sibulat mano.

Kallo sissesuulamisõ kom-mõht rannakalameestel olõ-õs vai ku tetti, sis veiga veidõ. Päämätselt soolati nuid kallo, midä ka kuivatõdi. Vindläse'

kuivadi' keldokalana latkit, kuski, viidkit ja tinte. Vähäbä tetti keldost ahunikõ ni haugõ. Kuivatamisõst panti kala' kõva soola sisse ni peräst viidi vällä ilma ja päävä kätte. Vähäm-bit kallo kuivatõdi moro pääl laotõtt võrgu pääl. Kuivatõdi ka huunõ kaartõalosõh, kohe kala' säeti nõõrä pääl rippa. Nüür oll' kallol silmist läbi aet. Mõnõh paigah kuivatõdi ka sai-bidõ vaihõlõ säet võrguh.

Välisturu jaost kuivatõdi kallo tindikuivatõsõ ahjõh. Puudavitsah oll' tinte rannast kodokandmisõ jaost suurõ' käepidõrmidõga ruihi muudu puuanoma'. Nuid kanti katõ-kese, sinnä' sisse mahas pia nelli puuta tinte. Õkka kuiva-tusahjo läts suur puuanoma-täüs kallo. Tindi' pilluti ahju, kalaladõmõ vahele visati suula. Liivaga kuivatõdi kah, tuupe-räst, õt kala rasõhõmb olõsi'. Perre hindä jaost kuivatõdi 4–8 puuta kallo. Latkit hoiti soola seeh kol' päivä ja säeti võrgu sisse tarõ kaartõ ala kuioma. Kuioda' lasti 2–3 nädälit, valmi' keldokalä' panti kasti vai korvi. Suvõl hoiõti näid kimpu kõüde-tütt aidah.

Nigu vindläse', kuivadi' ka seto' kallo, a õks kõvastõ vähämbä. Vindläse' mõie' vai vaeldi' kallo rüäjauha vasta, seto' kuivadi' kallo umalõ per-rele söögi jaost, nimä' müü-üs.

Kala suitsutamist tulu saami-sõ peräst tuul aol tunda-as. Setodõl olõ-õs kumbõst kallost rasva kõfada', a' vindläse' korssi' rasva latkist. Tuujaost lõigati latk lahki, puhastõtt latigõ soo-ligu' panti kuuma ahjo, koh sis rasõv vällä sulli. Ütest suurõm-bast latkõst sai liki supiluidsatävve „kalaväke“. Värski kala-mari süüdi üteh kalloga kas sis ruuva seeh vai praaditi eräle. Havvõ- ja ahunamafast tetti putru ja kuuki. Koogi jaost siäti mano püüdljauha, a kuna sääne jauh oll' kallisi, sis panti tuud mano õnnõ veidõkõnõ. Veiga hinnat oll' sääne süük rannavindläisi man, a kukki-võrd küdsi' ka seto' kalamafa-piirakut. Kalamafa kuivatamisõ pruuki sääl tiidä-äs setodõl vai rannavindläisil olõvat.

Soo kirotus om kursusõ „Seto elolaat, elähiisala' ja perimuskultuur“ arvõstustüü. Juhõndaja Nassari Elvi.

Seto talv olõ-i halv

KAUKSI ÜLLE

Suvidsõ’ Setomaa külälisõ’ sagõhöhe küsüse’, õt midä ti siih ummõtõ talvõl tiide’. Kas teil ikäv olõ-i? Saa-i kohkil ellä’ nii, õt sõõmi, joomi, makami ja tüüd õi tii’ mi sukugi. Ummõtõ om vähembäلت Obinitsa sääne paik, õt vähembäلت talvõl om tõõnõrkõd aigu uma tsäikruus põhjani juvva’ ja linikut mõsk-misõst üles arotada’, mõskõ’, triiki’ ja kokko panda’. Saa-i kõik aig laskõ’ nigu suvõhuuaol vällä kukus, ku üts ilo aja tõist takah ja külälisi tulõ ni lätt, vaehtëpääl tulõ laati’ kah!

Kõgõ varahampa herätedäs lumõtoukaja’. Näil tulõ kellä säitsmest aia’ tii’ vallalõ, õt inemisõ’ jovvasi’ tüühü. Näütes kuulõ koka’, kinkast olõ-nõs kuulõ, hooldõkododõ, lat-siaidu lõuna’. Inemisõ’ hari-nõ-i ka pensioniiašt tuuga, õt talv tulõ pääle süküst ja lumi ütle-i täpsehe ette, õt kunas ja pallõ tedä tulõ, ni lumõtoukaja om nigu patuoinas, kiä saa sugõda’, ütskõik ku hõste tä umma tüüd tege. Koolilatsõ’ ruttasõ’ kuulõhe.

Veebruar om lühkene, kool-tuisi täüs kuu. 2. veebruar om ilmadu tähtsä päiv, Tarto rahulepingu alakirotoaminõ om lasknu seto rahval mituküm-mend aastat hõngu haarda’, latsi koolta’, valgõ päävä poolõ käändä’. Parhilla’ om küll, nigu Vabarna Jalmar lava päält hõikas, õt: „Setomaa om überalles – pool om läint ja pool om alles!“ Seto kultuur häitses üle Eesti ja ütsikit perrit pidä seto muudu üle ilmagi!

Talvõl valmistasõ’ ette vai harõtasõ’ vähembäلت kolm tiätret seto näütemängõ. Taarka Perimustiätre tuu vaht-sõhe küünülavälõ minevaasta etendünü Vananurmõ Ilmari tiätretükü „Petserimaa igat-sus“, Talinah nakas tegutsõma Tormi Pireti juhü, kultuuri-klubi Modus man luud setokee-line tiätre Veerna Vorkats. Esi-etendüs om mõtõld 24. aprill-is, ku omma’ lihavõõtõ! Tuul-samal pääväl om ka Obinitsa Uus Teater etendämäh mineväl huuaol esietendünü etendüst „Põhitüü“. 3. juunil, Obinitsa muuseumi sünnüpääväl aga

Talv Obinitsah.
Riitsaarõ Evari pilt

piäs esietendümä vahtsõnõ, Obinitsa perimusõl luud näütemäng „Nigu nõidus!“.

Suvõs valmistusõ’ ka Seto Kõõgi ala korjunu’ suvõ- ja kõik aig tegutsõva’ kohviku’. Sõira-koolitusõ’, leeväköolitusõ’ ja tagatipus viil tordi’ ja koogi’ – makuš suvi tõotas tulla’! Täüs-kuuüüsõõming tõi Setomaalõ nii hulka külälisi, õt pernaisi külmäkapi’ sai’ sulatamisõst tühäst.

Käsitüürahvas saa-i ka tal-võunnõ jäiä’ – kavvõh tuu mai-kuugi om – seto pitsi päävä’ tulõva’ ja teema om saaja’. Tõõnõ asi om piili lõksutaminõ – tiranik om Kuningriigi näpu-tüümeistre teema.

Kala Ingritil, käsitüükogo vedosnikul, ja Urmi Evelinil om ka kõva talvõtüü – seto käsitüü-raamadust õigõ seto rõiva pilte ja opõtusõ vormminõ!

Tandsutunni’ käävä’ Vers-kah üle neläpäävä Tormi Pireti juhõndamisõl ja seto tandsõ opitas ka Obinitsa küläkesku-sõh Andresoni Sigre oppusõ ja Raali Aini pilli perrä.

Seto noorõ’ käävä’ uisutamah, suusatamah ja lauda sõitmah. Suusaraa’ omma’ õgah kan-dih sisse aet kõigilõ huvililisi!

Mõtsaumanigu’ ja tervüse-tuutidõ huvilisõ’ saiva’ osa

chagakasvatamisõ infotunnist. Ku arstiabi kavvõ jääs, sis õks otsitas api luudusõst. Ka kõgõ kangõmp mooduhaigus pelgäs põdrasamblõtsäid ja muud loo-dusõ apteegist.

Obinitsah käävä’ kuuholõki’, õt kuis tähistä’ väärilidsõlt Obinitsa kiräh edimäst vuuri märkmisõ aastapäivä. 25. juu-nis märgitäs Obinitsa külä päiv vällä kuuluta’. Õga asutus, selt-sing, pereh valmistas tuust pää-väst, kuis mõist, saa ja või.

Setomaa sai jaanuarih ka vahtsõ huunõ – Luhamaa külāmaja. Sääl tull’ veebruari algusõh kokko üleseto orga-nisatsioonnõ vedosniku’. Luha-maa elo iistvõtja, turismitege-läne Leima Aarne, võtt meid vasta lumõlapjuga majani tiid tete. Lämmäh ruumih kõnõl’ tä hinge minevä luu kohaligu Luhamaa keriku ehitämist iist vidänü priistre Joann Kuld-mäe ledest. Kuldmäe Marial oll’ kats unistust olnu’. Üts, õt ellä’ 100-aastadsõs. Tuu unis-tus täütü, suvõl saigi pido peet. Tõõnõ unistus oll’, õt niikavva ellä’, ku Luhamaa külāmaja valmist saa, õt sääl hüä puhtit pitä’. Ka tuu suuv läts täl täüde. Olli’ ilosa’ puhtõ’ olnu’ õndsalo hingekesele.

24. veebruar om ka suur pido-

päiv. Mi riigikene om küll par-hilla’ ilma häti tormõ käeh kõikva ja uma rahvas ka viil kõi-gutas tedä, a kuis mi ilma saasi! 23. veebruaril tähistämi eissais-vust Verskah, vabadussamba man. 24. veebruaril om paraat Obinitsa Lipuväläkul ja vasta-võtt Obinitsa küläkeskusõh.

Hõrna Aare kõnõl’ kuuhtüüst kaitsõväega, õt taastada’ Lõu-nalaagri Säitsmemägi.

Märtsih om tulõmah Hilana Taarka sünnüpäiv ja timänimeli-si preemijidõ kätteandminõ. Sis nakas vaher juuskma, sis tulõ kõiv tikada’, huuaost muu-seumi’ ja muu’ külälisi vasta võtva’ ruumi’ ja näütüse’ val-mist säädä’. Kiä’ mõisti’, uhasi’ projektõ kirota’, kiä’ ei, kirodi’ luulõtuusi vai kirässi’ käsitõid!

Talvõ üleelämisõst om õks hüä, ku om käsitüüd tetä’ ja saa vaehtëpääl umatsit nätä’. Ku latsõ’ ja latsõlatsõ’ kavvõh, saa kirota’ üles näide jaost nuur-põlvõmälestüisi ja perre vai talo aoluku. Noid trükimi hüäl mee-lel ka Setomaa leheh ar’!

Kõigilõ hüvvä tervüst, kim-mäst vaimu ja ilolist miilt keväjä uutmisõst ja vastavõtmis-õst. Ja mõnõ’ virga’ omma’ joba tomadisiimnegi ar’ külbnu’! Kiä külb, tuu midägi õks saagit saa, kiä külbä-i, tuu saaka-i!

Seto kursusõst Tarto Ülikoolih

NASSARI ELVI

Minevä sügüse sai Tarto Üli-kooli Lõuna-Eesti keele ja kul-tuuri keskusõlt kutsõ tulla’ lugõma loengukursust „Seto elolaat, setodõ elähüsala’ ja perimuskultuur“. Tuud kursust olli ma ülikooli man läbi veenü joba 2019. aastal, a tuuvooril poolõ lühembäلت. 2021 naksi poolõst septembrist kooni’ novembri lõpuni õga riide Talna ja Tarto vahet sõitma. Kursusõl sai kõnõldus Setomaa aoluust ja setodõ elost, Petse-rimaast ja tuu paiga umaoliti-sist tüüstustõst, põhaligult seto keelest ja kombist, paastõst ja kerigupühhist, inemisõ elokäu-gist, sünnü-, saaja- ja matmis-kombõstikust, väärnimmi panõkist Petseremaal, seto ehtüstest, huunist ja tarõsisus-tusõst, niisamatõ ka setodõ röi-vist, sõõgist ni joogist.

Kursus õnnahtu silmäst silmä tetä’. Kursusõ sai läbi viiä’ nii-ülda’ kontaktoppusõ perrä, olõ-õs sukugi vaia puutrõh istu’, õt kavvõndõst kõnõlda’. Tiidäki’ tull’ kõigil olla’ maskõga, a’ läbi tuu kõnõlda’ oll’ külältki rassõ. Sügüse nakaski kokko käuma kümme-kond bakalaureusõ-ja magistrioppusõ tudengit. Registriirnu’ oll’ inämbä, ku tulla’ saiõ, ja mõnigi jäi ar’. Näütüsetest jäi kolmõst välis-tudengist lõpuni perrä õnnõ ungarlanõ, kuna korealasõ ja ameeriklasõ eesti kiil olõ-õs loengust arvusaamisõst külält kimmäs; ütel tudengil oll’ küll suur huvi, a Viljandist käumi-sõga läts rassõst; üts tütarlats lubasi küll vähäbä kävvu’ ja eis’ kirändüst lukõ’, a’ arvõstustüüd timält tulõ-õs, nätä’ oll’ hinnäst üle hinnanu. Nuu’, kiä’ käuma naksi’, olli’ hüä’ kullõja’ ja kõr-raligu’ kohalkäuja’. Ummi loen-gidõ jaost olli ma vällä otsnu pallõ pilte ja mõnõ helifaili kah. Om hüä, õt om olõmah sääne muuseumikogodõ andmõbaas nigu MuIs, sääl om löüdä’ huvitavat matõrjali. Pallõ pilte olli tennü ka ummil Setomaa väli-tõiel. Hüä miil oll’ tuust, õt osa üliopilaisi pallõl’ peräst kursust ka opimatõrjali-slaidõ saata’, tähendäs, õt oll’ huvi.

Arvõstustüü’ tull’ huvitava’. Arvõstustüüst tull’ kirota’ määndsestki seto pühäst vai mõnõst perimuskultuuriga kõüdet ašast. Nigu alati, oll’ tugõvidõ kirotuistõ kõrval ka nõrgõmbit. Panni tähele, õt aig om sääne, õt inämbüs nuuri arvasõ’, õt kõik tiidmisõ’ piat kätte saama internetist, raa-madukokko olõki-i vaia minnä’. Ütel tütarlatsõl tull’ märgotus ar’ oppi’ määnegi seto laul ja küüsse, õt kost saasi’ laulmi-sõst nuutõ. Seledi, õt seto laul om leelo, midä optas kuulmisõ perrä üteh lauldõh, tuuperäst olõsi’ vaia minnä’ määndsegi leelopargi mano harõtamma. Ku timä sis aigu sai, tull’ vällä, õt koroonahirmu peräst leelo-pargi’ inämb ütte õs käuki’. Kats tütrikku valisi’ praktilitsõm-bat laati tüü: Raudvassari Liiso kirof seto sõira tegemisõst ja küdsi eis’ ka sõira, minkõ lõpu-seminaril üteh ar’ seimi, Veski-mäe Annika pand’ vabaõhu-muuseumih MuIsi üles üte seto kogo asju täüskirjeldüse’. Nii

sai puutrõhe pantus üteh and-midõga kokko ligi 30 seto vana-vara asja. Pelska Jane kaiõ läbi mitmõ aastakäugi võro-seto tähtraamadü’ ni uurõ ka tuud, kuis omma’ ao joosul kalendri-tõh teema’ muutunu’ ni ku suur om sääl seto osa.

Paremba’ kirotusõ’. Kats tudengit võti’ nõvvust kuulda’ mu soovitust tetä’ arvõstus-tüü arhiivimatoorjali perrä. Mõlõmba’ kirotusõ’ sai’ veiga põhaligu’ ja hüä’. Üts näist, Purge Tiia-Linda kirotus „Kala säilitamine ja toiduks tarvita-mine setodel ja Pihkva järve kaluritel 1930. aastatel“, om mu tõlkõh ar’ trükit käeholõvah Setomaa leheh. Tõõnõ veiga põhalik tüü oll Kängse-pä-Puuni Lili kirotus päälki-räga „Seto kultuuri kajastusi Tartu ülikooli keele- ja folk-looriuurijate välitõõde päevi-kutes“, mia om plaanil ilmuma tulõvatsõh Lõuna-Eesti keele-ja kultuuriuuringutõ keskusõ kogomikuh. Kängsepä tüüh om üle kaet Eesti mündõarhiiv-vist Kase Arnoldi, Pino Veera, Musta Mari ja Timmo Vladimiri välitõie pääväraamadü’. Nuist saa aimu, kuis paistu Setomaa 1930.–1950. aastil läbi tiidläste silmä. Ildaaigu vällä tulnu Lõu-na-Eesti keele ja kultuuri uur-misõ keskusõ kogomiku kaasi vaihõlõ sai ka minevåtse, 2019. a kursusõ tudengi Küti Anzelika uurmistüü Siidisõsarõ leelo-pargi aoluust. Põhaligu tüü tekķ Ungari vahetusüliopilanõ Kormosõ Erik, kiä and’ uma inglüs-keelidõsh tüüh „The Hungarian seto series“ (Ungari setoteema-line sari) ülevaatõ tuust, midä om sõoniaoni Ungarih seto kee-lest ja kultuurist kirotoõ. Kormosõ perrä tulõ vällä, õt edi-mäist vuuri oll’ Ungari kiräsõ-nah setodõst juttu Bán Aladári kirotusõh, minkõ päälkiri võisi’ tõlkõh olla’ ku „Etnograafiline läbilõigõ eestlättest“ ja mia ilmu 1912. a Budapestih kogo-mikuh Ethnographia XXIII. A. Bánilt om ERMi kogoh ka pildistüisi setodõst.

Kost tull’ huvi seto kursusõ vasta? Kursusõ lõppi seminariga, koh õgaüts sai uma arvamusõ vällä üldä’. Kõnõldi ka tuust, kost tull’ huvi seto kursusõ vasta. Kats näiot olli’ käunu’ mõni kuu inne kursusõ algust Seto Instituudi kõrraldõd nuuri suvõlaagrih ja kuna sääl veiga miildü, sis tahtsõ’ seto kul-tuurist inämbä tiidä’. Üts Tal-nah sündünü näio kõnõli, õt timä vanaesä läts kunagi Seto-maalt päällina elämä, lei sääl perre, a’ ummi latsiga seto kiilt kõnõlõ-õs. Ni kukki kotoh nii-üldä’ seto vaimu olõ-õs, tund tütrik joba latsõiäst pääle, õt om seto, ja süä hoit kõõ seto aša poolõ. Oll’ vaehtëpääl esä pääle kogoni pahanu, õt mille timä seto juurõ’ maaha salanu om. Mõnõ’ tudengi’ olli’ imä vai esä puult seto’, oll’ ka võrokõisi. Üts näist kõnõli, õt timä väär-nimi Pelska and aimu, õt timägi juurõ’ võiva’ Setomaal olla’. Ungarlanõ selef, õt timä huvi seto keele ja kultuuri vasta sai algusõ Hao Paali kirotuistõst. Lõpõtusõst tennä Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuurmisõ keskusõst Saarõ Evat kutsmisõ ja Setomaa riiklikku programmi rahaga tugimisõ iist.

Urbõkuu võiunätäl Setomaal 3. märdsist kooni’ 6. märdsini

LUIGASÕ INARA

MTÜ Seto Küük juhatusõ osalinõ

„Tulõ mano meile maaselitsa joo ...“ om üts illos laul, midä Setomaal laulõtas. Parhilla’ om Setomaal aig, midä kutsutas ka lihasõõgi aast. Inemisõ’ saava’ voolu süvvä’ lihahalakõisi. A no’ piä tulõ aig, koh liha tulõ kõr-vale hiitä’ ni naada’ paastma. Lihասõõk lõpõs kõõ maaselit-saga. Terve maaselitsanädäli ilotadas, käudas küläh, oldas ütstõõsõ vasta armulitsõ’. Maa-selitsanädäli perämätsel pääväl pallõldas ütstõõsõ käest andist.

Külllih korjusõ’ naase’ nelä-päävä, riide vai puulpüha hum-

mogu varra vällävalit tallo paabapraasnikulõ, koh uma kombõ ja kõrra perrä praas-

nikku peetäs, süvväs, laulõtas ni nalätadas.

Neläpäävä peetäs õgal puul illo, kulätadas, käudas mäest vissi laskmah. Kiä sutas, või hällü pääl huugo tetä’ ni laulta’. Riide ja puulpühä kuts-tas hindä poolõ küllä, katõtas laud ni oodõtas umatsit ni vöö-ritki. Oldas rõõmulinõ, lahkõ, nalalinõ.

Võiunädäli perämätsel pää-väl, pühäpääväl, om maasel-nitsa, perämäne ilo- ja rõõ-mupäiv. Tetäs õgasugu ruugõ, miä’ kombõ järgi sünnüse’ lavva pääle panda’: putru ni kislat, piirakit ni pliine. Maaselits olõ-i maaselits, ku lavva pääl olõ-i kuhi pliine. Noid teevä’

pernaase’ õks nii, õt kõigilõ jakkus.

MTÜ Seto Küük kuts rahvast Setomaalt ja kavvõmbastki hindä mano ilotama.

Urbõkuu kolmandast kooni’ kuvvõnda pääväni om Seto-maa mitmõh paigah iloõdagu’ ni muidõ rahvakorjumisõ’.

Kimmält uutva’ teid kõiki küllä Taarka Tarõ, Kirsi Talo, Seto Tsäimaja, Kodoresto-ran Maagõkõnõ, Inara Vana-valgõ Kohvitarõ ja Harrõoro Hämmätüs.

Ku olõt sõbõr Feisspukiga, sis kae’ perrä, midä täpsembäلت nä noil päivil pakva’.

Olgõ’ seenikavvani terve’ ja eläge’ hõste!

KANNI KOIDU

14.06.1936 – 7.02.2022

Raamadukogoaasta algusõh läts mi mant ar' Miktämäe raamadukogo kavvaaignõ juhataja Kanni Koidu.

Kanni Koidu om olnu ummi juuriga kõvva kinni Setomaal Poloda nulgah. Aamõtlük papridõ perrä om timä sünnükotsõst tuuagisõ Mäe (peräst Miktämäe) valla Sadora külä. Koidu sündü ja kasvi üles talo-pidäjidõ perreh. Haridus-tii nakaš pääle kodolähkoh Toomasmäe algkoolih, läts edesi Miktämäe 7-kl koolih ni Räpinä keskkoolih, lõpõt 1953. a. Taa aastaga naati Talina kultuurharidusõ koolih edimäst kõrda vasta võtma keskkooli lõpõtanu' nuuri raamadukogondusõ erialalõ. Umma opmisõaigu Talinah tulõt Koidu eis' miilde: „Minagi vei uma' paprõ' sinnä' ja 1957. a sai kätte diplomi raamaduko-gondusõ erialal, täpsembä nimega rahvaraamadu-kogo raamadukogohoitja.“ Päält kooli lõpõtamist anti ka tüükotus – Võromaalõ Kuldre raamadukokko.

„Imä rassõ haigusõ peräst palssi hinnäst saata' tüüle Räpinä rajooni, mu palvõlõ tulti vasta ja mu edimätsest tüükotsõst sai Võõpso raamadukogo. Pääle Võõpsot tüüti lühkot aigu Toomas-mäe raamadukogoh ja ku taa kinni panti, sõs 1964. a sai must Miktämäe raamadukogo juhataja,“ nii kirot Koidu uma tüüelo algusõst.

Sai kokko Kaljuga, panti leevä' ütte kappi – luudi pereh. Perrehe tulli' latsõ' ni latsõlatsõ'.

Kanni Koidu om olnu raamadukogohoitja 54 aastakka, noist 47 Miktämäel.

Kõik taa aig om pääle raamatidõ lainutamisõ olnu tähtsä tüü ja läbikäümine inemistõga. Joba Toomas-

mäel laulsõ naisansamb-lih üteh latsõpõlvõsõbra ja koolisõsara, tulõvadsõ mehesõsara Linnu Hel-vega, kiä om Helmise killõ täämbädseni.

Raamadukogo om kotus, koh pääle kirändüse loetas aolehti-aokirju, kõnõldas küläudissit, arotadas ilma-asju, viimädsel aol otsitas ka Internetist uudisit. Raamadukogoh omma' väläh valla teatõ' ni säädüse'.

Koidu om olnu Miktämäe vallavolikogo liigõh mito kuuhsaisu, iist vidäni mitut komisjoni, pikebält eelar-võ-majanduskomisjoni.

Kanni Koidut om timä tüü iist avvustõt 2007. a , ku tä sai Põlva maakunna raamadukogohoitja tunnustähe, täl sai täüs 50 aastakka raamadukogotüüd. 2011. aastagal sai Koidu Põlva maakunna kultuuri elotüüpreemia.

Uma pikäaigisõ tüü raamadukogoh mõistsõ Koidu kokko võtta' kolmõ lau-sõhõ: „Üldäs, õt kiä om raamadukokko tüüle tulnu, taa sinnä' aastist ka jääse. Mui-dogi om erändit, om mintü ja olõ-i tagasi tultu. Olõ üts noist pallõdõst, kiä tull' ja jäi.“

Kaastiilistõ ja lugõjidõ mälestüsteh elät Sa', Koidu, edesi ...

JÜRIÕÕ VELLO
Setomaa Haridusselts

Sündmusõ' Setomaal märtsih

- 1. märts kell 10 vahva koolivaheaopäiv Verska talomuusiumih.
- 2. märts kell 18 istõlisõ' ja näütüse „Petserimaa igatsus“ avaminõ Seto tsäimajah.
- 3.–6. märts urbõkuu maaselitsanätäl. Kohvigu': Kirsi Talo, Inara Vanavalgõ Kohvitarõ, Taarka Tarõ, Kodokohvik Maagõkõnõ, Seto Tsäimaja, Harrõoro Hämmätüs.
- 6. märts kell 11 maaselitsa tähistäminõ Seto tsäimaja man.
- 6. märts kell 12 maaselitsa tähistäminõ Obinitsa küläkeskusõ man.
- 8. märts „Külälinõ lainas“ Verska raamadukogoh.
- 8. märts kell 16 Setomaa suusasari Verskah.
- 8. märts kell 18 naistõpäiv Täpsi Aivariga Verska kultuurimajah.
- 9. märts kell 17 opitarõ „Tordi' ja kreemi“ Kirsi taloh.
- 9. märts kell 17.30 seto tandso opitarõ Obinitsa küläkeskusõh.
- 12. märts kell 12 Kalkuni Andreasõ loeng „Petseremaa ja seto rahva kujotamisõst kunsti“ Reegi majah.
- 16. märts kell 17 kino „Polly“ Verska kultuurimajah.
- 18. märts kell 19 kino „Jahihooaeg“ Verska kultuurimajah.
- 19. märts kell 11 paastu- ja taimõsõõgi opitarõ Verska talomuusiumih.
- 22. märts kell 18 „Kuldvillaku“ II turniir Reegi majah.
- 26. märts Taarka sünnüaastapäiv Obinitsah.
- 26. märts kell 10 rahvarõiva tüütärõ „Helmise' ja siidi“ Seto tsäimajah.
- 30. märts kell 17.30 seto tandso opitarõ Obinitsa küläkeskusõh.
- 31. märts kell 11 Setomaa vanõbaiälistõ ülikuul Verska kultuurimajah.

Suvesündmusi Setomaal

JUUNI

- 11.06 XII Satserinna sõirapäiv Saatseh
- 12.–14.06 IV Seto käsitiülaagri Kriisa taloh Litvina küläh
- 22.06 Miktämäe jaanituli
- 23.06 Verska jaanituli Verska sanatooriumi rannah
- 23.06 Meremäe jaanituli
- 23.06 Treski küünü jaanituli
- 25.06 Obinitsa 370

JUULI

- 1.–2.07 Seto Folk „Loo ilu“ Verskah
- 2.07 XVI Seto leelopäiv „Ilo“ Verskah
- 9.07 Seto jaanituli Treskih
- 9.–10.07 avatu käsitiütalla päävä'
- 9.07 iloõtak Luikjärve taloh
- 11.–17.07 korvpalli suvõlaagri Verska gümnaasiumih
- 15.07 2 Quick Start Treski küünü välilaval
- 17.07 Võro maakunna maatiatridõ päiv Säpinä küünüh
- 20.07 maakundlik seltskonnalaulu päiv Treski küünüh
- 22.–23.07 Ostrova festival XII
- 26.–29.07 Lummo Kati leelolaagri Nedsäjäh
- 28.07 päätnitsapäävä puulpühä iloõtak Verska talomuusiumih
- 29.07 päätnitsapäiv Saatseh
- 29.07 Treski küünü välilava sünnüpäiv. Karl-Erik Taukar Band

AUGUST

- 5.08 Seto Kunigriigi latsipäiv Luhamaal
- 5.08 Vana Baskini Teatri etendüs „Metsas ei kuule su karjumist keegi“
- 6.08 XXIX Seto Kunigriigipäiv Luhamaal
- 12.–14.08 Treski muusika- ja inspiratsioonifestival 2022 Treski küünüh
- 13.–14.08 Seto kostipäiv
- 19.08 paasapäiv Obinitsah
- 26.08 Treski küünü suvõhuuao lõpupido. Terminaator ja Kukerpilli'
- 27.08 Lüübnitsa sibula- ja kalalaat

SÜNNÜPÄÄVÄ' MÄRTSIH

Vabarna Maret – 65
2. märts
käsitiü oppaja
ja Kuldatsäuga leelonaane

Ahose Voldemar – 77
3. märts
pillimiis,
Hõpõhöimu iistvidäjä

Karbi Laura – 28
3. märts
Sorrõseto leelo-
ja pillitütrik

Raudsepa Terje – 52
5. märts
Kullakõsõ
leelonaane

Tsopatalo Helju – 73
8. märts
Innine Kosõlka koori
ja Tsiirgukõisi koori
iistvidäjä

Lahe Anni – 69
8. märts
Meremäe
raamadukogo juhataja

Tuulõ Karin – 47
8. märts
Helmise
leelonaane

Jänesmäe Viktor – 73
9. märts
Velõ' laulumiiis

Linnusõ Vaino – 68
9. märts
pillimiis

Rebase Margit – 43
9. märts
Ilolanga
leelonaane

Maasikamäe Sirje – 59
13. märts
Hõpõhöimu
leelonaane

Valgu Toomas – 38
13. märts
pillimiis
ja Nedsäjä Bändi solist

Jüriõõ Vello – 78
14. märts
koolimiis

Kuusingu Toomas – 46
15. märts
kunstnik

Leima Matis – 30
16. märts
muusigamiis

Ergo Afrat Laas – 45
19. märts
kerigumiis

Vaaksi Ülle – 65
20. märts
Ilolanga
leelonaane

Lõivu Merlin – 40
20. märts
käsitiüline ja piltnik

Kosemäe Helju-Helene – 80
23. märts
Helmise leelonaane

Sopotovi Dmitri – 56
23. märts
Petseri 2. Keskkooli
innine oppaja

Turvasõ Evelin – 45
23. märts
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Tšizõva Liivi – 48
24. märts
Kosõlka koori
leelonaane

Visseli Kerti – 41
24. märts
sõögimeistri

Matvei Arvi – 59
26. märts
Hõpõhöimu laulumiiis,
Seto Kongressi
Vanõmbidõ Kogo liigõh

Torm-Kriisi Piret – 58
27. märts
sootska, kultuuriklubi
Setoluu' iistvidäjä

Tamme Merita – 64
28. märts
Sorrõseto
leelonaane

Lillaku Anti – 37
28. märts
aoluulanõ

Toomõ Elo – 42
31. märts
Verska Naase'
leelonaane

Setomaa Vallavalitsus
suuv õnnõ:

Aleksandra Padumäe	97
Marie Lumi	95
Senta Raudkett	93
Veera Lillik	92
Naadi Kopli	90
Helena Kõiv	88
Veera Grigorjeva	87
Lidie Hain	87
Eha Sari	86
Aleksandra Simagina	83
Enno Anipai	83
Aino Koba	82
Valentina Anufrienko	81
Salme Liinamäe	80
Niina Zadunaiskaja	80
Maimu Lumi	78
Vello Jüriõõ	78
Silvia Vao	78
Kalle Puhalainen	77
Elvi Haljas	77
Aino Palmik	77
Heldur Ilves	76
Enno Liivik	76
Veera Talas	76
Nikolai Kapten	76
Helju Järvelill	76
Niina Timmotalo	76
Anu Klaas	76
Georg Mahla	76
Eduard Pedassaar	76
Valentina Männik	75
Sulev Serbak	74
Aino Tammela	73
Helju Tsopatalo	73
Nikolai Osak	73
Nodari Tsetshladze	73
Paul Palolill	72
Arvo Aun	72
Vitali Latkin	71
Viktor Tarkus	71
Leo Heidorf	71
Lea Süvaorg	70
Paul Tamm	70
Valentin Talupoeg	70
Eve Kaup	70

Leinämi

† Marie Tammisto † Priit Kallari † Koidu Kann
† Minda Hummal † Maria Kuldmäe † Vaike Hirv
† Helvi Kala † Maidu Raudnagel † Veera Saar

Jumalateenstüse'
Obinitsa Issandamuutmisõ kerkoh
aastagal 2022

- 7. jaanuar Issanda ristmisõ, Jumalailmumisõ pühä ja talsipühä
- 23. jaanuar 31. pühapäiv
- 6. veebruar 33. pühapäiv
- 20. veebruar kadonu' puja pühapäiv
- 6. märts andistandmisõ, piimäst arütlemsõ pühapäiv
- 20. märts SP2., ppsk. Grigoori Palama pühapäiv
- 3. aprill SP4., vg. Johannes Redelikirotaja pühapäiv
- 22. aprill suur riide
- 24. aprill Kristusõ ülesnõõmsisõ pühä
- 3. mai raadovits
- 22. mai Samaaria naase pühapäiv ja migulapäiv
- 12. juuni nelipühi, Obinitsa kogodus 70
- 26. juuni Eestimaa pühhi pühapäiv
- 3. juuli 3. pühapäiv, Petsere pühhi mälestüs
- 17. juuli 5. pühapäiv, IV kerigukogo pühhi essi pühapäiv
- 7. august 8. pühapäiv
- 18. august üüteenstüs
- 19. august paasapäiv, Issandamuutmisõ pühä
- 4. septembri 12. pühapäiv
- 18. septembri 14. pühapäiv peräst ristiülendämisõ pühhä
- 2. oktoobri 16. pühapäiv
- 16. oktoobri 18. pühapäiv, VII üleilma kerigukogo pühapäiv
- 11. novembri nahtsipäiv
- 13. novembri 22. pühapäiv, Konstantinoopoli ülebpäiskop Johannes Kuldsuu
- 27. novembri 1. advent
- 11. detsembri 3. advent
- 25. detsembri 1. joulupühä

Teenstüse' nakasõ' pääle kell 9. Kogodust tiin esä Ivaski Viktor, tel 514 0322, e-post: Viktor.Ivask@gmail.com.

Õnnitlõmi tillokõist
vallakodanikkku!
GENERT SAARINE

Igävesele unõlõ om uinunu
LEIDA KUIVJÕGI
(sündünü Hänikene; Vedernika külä)
1937–2022
Kaastunnõh umatsilõ
ja lähkohilijilõ!